

3

XIII

1968

IDRIJSKI RAZGLEDI

Izdaja Mestni muzej v Idriji. Uredniški odbor: inž. Ivan Gantar, Jurij Bavdaž, prof. Vinko Cuderman, Jože Car, Rafko Terpin, Damjan Flander. Glavni urednik Jože Car. Odgovorni urednik Srečko Logar. Izhaja vsake tri mesece. Letna naročnina 4 Ndin, za inozemstvo 6 Ndin. Poštnina plačana v gotovini. Naslov: Idrijski razgledi, Idrija, poštni predal 11, tel. Idrija 86-135, telegrami Muzej Idrija, tek. rač. pri NB Idrija št. 5202/603-119. Tiska tiskarna »Primorski tisk« Koper

Zanimivosti iz preteklosti idrijskega šolstva

Izredno zanimiva in za Idrijčane častna bi utegnila biti monografija o zgodovini idrijskega šolstva. Mestni muzej v Idriji hrani v svojih arhivih zanjo veliko zelo pomembnega gradiva, ki terja pregledno obdelavo. Zbrano je pod gesli »Berichte und Resolutionen« in »Schul- und Mildesachen« v več sto arhivskih aktih, ki se tičejo takojšnjega šolstva in socialnega skrbstva v prejšnjih stoletjih.

O šolstvu v Idriji ima mnogo dragocenih podatkov »Zgodovina šolstva in pedagogike na Slovenskem«, ki jo je na osnovi dokumentov iz različnih arhivov napisal univerzitetni profesor dr. Vlado Schmidt. Poroča, da je imela Idrija šolo že v protestantski dobi. Navaja letnico 1581 in učitelja Janeza Hozzerja, za njim pa Petra Gallusa. Od 1608. leta pa se omenja tudi katoliška šola in učitelj Janez Zerkl. Ob prebiranju Schmidtove splošne šolske zgodovine v treh knjigah se kar vsiljuje misel, da so v Idriji šolo že nekaj zelo cenili in se zavedali, da je izobrazba najboljše orožje proti zaostalosti. Tudi mnogi drugi (Hacquet, Apih, Arko, Pirnat, Bevk in Božič) so pisali o šolskih razmerah v Idriji, vendar so njihovi sestavki raztreseni fragmenti in kličejo delavce, da bi jih zbrali, preverili in strnili v monografijo, v kateri bi bile vse navedbe tudi dokumentirane z arhivskimi viri. Te naloge bi se lotila Mestni muzej v Idriji in Slovenski šolski muzej v Ljubljani, seveda, če bi za tako zahtevno delo imela na razpolago tudi denar. Da bi bila monografija Idriji v ponos, kažejo nekatere tematsko različne zanimivosti. Naj jih nekaj navedem.

V Idriji je delovala »trivialna« šola že sredi XVIII. stoletja. Od 1763. do 1769. leta so imeli Idrijčani že tudi metalurško in kemijsko strokovno šolo¹. »Glavno šolo« pa so odprli na predlog grofa Torresa za vlade Marije Terezije 1778. leta, ko so enake šole ustanovili še v Kranju, Kamniku, Škofji Loki in Radovljici². Slavnostne otvoritve glavne šole v Idriji se je bil udeležil tudi znameniti organizator kranjskega šolstva Blaž Kumerdej, tedaj tudi ravnatelj »normalke« v Ljubljani. O tem je poslal vladi na Dunaj pravi slavošpev, da »je našel v Idriji sebi sorodne prijatelje šolstva in občino, v kateri so vsi sloji tekmovali v dokazovanju ljubezni do šole. Učitelji so dobri in poučujejo že po predpisih, žal pa se zaradi prostorov mora zavriniti mnogo otrok, ki bi

radi hodili v šolo. Moral sem se zares diviti neverjetni gorečnosti tamošnje mladine za uk; posebno se odlikuje neki deček, sin idrijskega delavca; ker se je prepozno oglašil, ga niso mogli sprejeti, kajti vse klopi so bile že natlačene. A kaj stori? Jokajoč teče domov in se kmalu vrne s stolčkom, češ da ga sedaj ne morejo več poditi domov, saj ima svoj sedež in hoče biti v šoli«³.

Za ustanovitev in vzdrževanje šole si je srenja sama naložila poseben davek, in sicer od 1779. leta po pol krajcarja, 1788. leta pa po en krajcar za vsak bokal vina, ki se je v Idriji popil. In tega denarja se je nabralo razmeroma mnogo⁴.

Že leta 1779, torej samo eno leto po ustanovitvi, so imeli 17. in 18. maja prvo javno skušnjo, kateri sta prisostvovala kot uradna nadzornika kranjski referent za šolstvo grof Edling in spet ravnatelj ljubljanske normalke Blaž Kumerdej. Nista se mogla načuditi »blestečim« uspehom idrijskih učiteljev, ki so poučevali že po novi Felbigerjevi učni metodi. Kajti učenci so pokazali pri vseh predmetih izredno lepo znanje. Kumerdej poroča, da je idrijska glavna šola najboljše na Kranjskem in da je »velika sreča« videti v Idriji toliko prijateljev šole, ki z njo tudi sodelujejo. Hvalevredno prizadevanje idrijskih učiteljev naj bi posnemali tudi drugi učitelji na Kranjskem, ki imajo do šole še vedno kake pomisleke⁵.

Idrijska glavna šola je namreč delovala v zelo ugodnih materialnih razmerah, kar je razvidno iz poročila dunajske dvorne pisarne v letu 1806, kjer stoji zapisano, da razen idrijske »Kameral-Schule« ni bilo na Kranjskem prav nobene šole, ki bi povsem ustrezala predpisom Politične šolske ustave iz 1805. leta. Z današnjo oznako bi lahko rekli, da je bila od vseh tedanjih šol »verificirana« samo idrijska šola.

V 1789. letu je obiskovalo idrijsko glavno šolo 367 učencev in učenk. O njih poroča »vabilo« k javni skušnji 16. in 17. julija. Poleg splošnih predmetov so učili že tudi risanje in ženska tako imenovana »industrijska« ročna dela, pa tudi latinščino ter imeli zanje posebne učitelje oziroma razrede⁶.

Že idrijski učitelji so predlagali rudniški upravi, ki je šolstvo vzdrževala, naj bi za študij talentiranih in revnih učencev ustanovili poseben štipendijski sklad. Nekatere učence so učili latinščine in grščine idrijski učitelji dodatno, da so potem mogli nadalje-

vati šolanje v gimnaziji ali na višjih šolah. Predlog pa pravi, da bi kraj in domovina imela več koristi, če bi ustanovili fond, iz katerega bi dajali letno tri štipendije po 100 florintov ali šest štipendij po 50 florintov⁷.

Štipendije so dobivali lahko iz rudniškega šolskega fonda tudi učitelji. Direktorju J. Kavčiču, ki bi se rad šel metodično izpopolnjevati na normalno šolo v Gradec, je bila prošnja zavrnjena; katehetu A. Schöpfu pa so na priporočilo graškega gubernija odobrili 100 goldinarjev za pedagoško izpopolnjevanje na Dunaju in za nakup dragih strokovnih knjig⁸.

Tudi večji obseg pedagoškega dela, tj. večjo obremenjenost učiteljev v šoli, so poleg osnovne plače še posebej plačevali v obliki tako imenovanih »remuneracij«; seveda pa je moral ravnatelj šole voditi za take primere strogo evidenco in tudi dokumentacijo ter o opravljenem delu vseh učiteljev vsak mesec poročati rudniški upravi⁹.

»Industrijsko šolo« oziroma razred so obiskovale samo starejše učenke zadnjega razreda glavne šole. Tu so se učile krojiti perilo, šivati, plesti, kvačkati, veziti in klekljati. Njihove izdelke je šola prodajala na javni dražbi, izkupičke pa nalagala v rudniški šolski sklad. O prizadevnosti in storilnosti učenk v industrijskem razredu je moral ravnatelj poročati rudniški in okrožni upravi prav vsak mesec. Za pouk v industrijski šoli je napisal ravnatelj posebne »Instructionen«, katerim pa je učiteljica Maria Francisca v. Hass nasprotovala. Navodila so namreč predvidevala zanjo večjo učno obveznost (ne le deset ur tedensko) in pa naj vzbuja več veselja do ročnega dela, naj ne zahteva pri pouku absolutne discipline, temveč naj ima veliko mero potrpljenja, se pogovarja z deklety tudi o življenjskih problemih ter naj razlaga »mit sanftiger Stimme und sogar zwanzigmal«, kar pomeni z blagim glasom in celo dvajsetkrat, da bodo razumele prav vse učenke¹⁰.

Izredno zanimiv je tudi zapisnik učiteljske šolske konference 11. januarja 1795. leta, kateri sta prisostvovala tudi rudniški sekretar Enhuber in višji okrožni komisar Gariboldi. Sklenili so, da bodo pedagoške probleme obravnavali vsak mesec, da bodo vzdrževali korektne medsebojne odnose, se poglobljali v učne načrte in »novo metodo« poučevanja, se vestno pripravljali na pouk in reševali vselej tudi druge aktualne zadeve na šoli¹¹.

Najbolj občudovanja vreden odnos do šole pa so pokazali idrijski rudarji, ki so prostovoljno prepuščali del zasluženih mezd lokalnemu šolskemu skladu. Po šestletnem povprečju je to znašalo na leto 624 goldinar-

jev, približno trikrat toliko, kolikor je vplačala cerkev na Kranjskem v deželni šolski sklad. Izjava, da »so vsi rudarji revni in vendar prostovoljno iz lastne pobude podpirajo šolski sklad zaradi koristi svojih otrok« dokazuje, da ti prispevki niso bili izsiljeni¹².

Zelo poučen je tudi arhivski dopis dunajske dvorne pisarne, ki je zahteval, naj rudniško knjigovodstvo izdela šestletno bilanco, koliko denarja je od 1789. do 1794. leta prišlo v idrijski šolski sklad od:

- točenja alkoholnih pijač,
- obračunanih rudarskih »sihtov«,
- prodanih izdelkov industrijske šole,
- posebnih premoženjskih virov,
- dohodkov iz bratovske skladnice.

Prav tako so morali prikazati tudi izdatke za šest let, in sicer za:

- redne plače učiteljev in njihovih pomočnikov,
- vzdrževanje in obnovo šolskega poslopja,
- kurjavo in za kurjača,
- nadomestila, če niso dobili od erarja žitne »bere«,
- nabavo šolskih rekvizitov,
- potrebe v industrijski šoli,
- nagrade učencem, javne skušnje in za praznične slovesnosti,
- remuneracije, vodstvene in posebne potrebe na šoli¹³.

Navedel sem le vsebino nekaterih starejših arhivskih spisov. Nič se nisem dotaknil zgodovine idrijske gimnazije in realke, tehnične in čipkarske šole, enoletne preparandije za usposabljanje učiteljev ipd. Prav zato je zelo umestna in tudi hvalevredna zamisel, da bi z združenimi močmi obdelali zgodovinski razvoj idrijskega šolstva v celoti in ga tudi dokumentirali z bogatimi znanstvenimi viri.

⁷Apih: Ustanovitev narodne šole na Slovenskem in DAS — arhiv idrijskega rudnika; Berichte und Resolutionen 1763—1770. ⁸Helfert, J.: Die Gründung der oesterreichischen Volksschule, 1860. ⁹Apih: Ustanovitev narodne šole na Slovenskem, Ljubljana, 1894. ¹⁰Arko: Zgodovina Idrije, Gorica, 1931, str. 122. ¹¹Einladung zur öffentlichen Prüfung der Schüler an der K. K. Normalschule in Laibach, 1779 v SSM št. 1295. ¹²Einladung zur öffentlichen Prüfung ... in der K. K. Hauptschule zu Idria, freyen Stadt in Krain; Nar. muzej v Ljubljani, št. 9412. ¹³Idrijski arhiv fasc. XIII št. 435 za leto 1792 in št. 168 za leto 1795. ¹⁴Idrijski arhiv fasc. XIII št. 117 in 291 za leto 1789. ¹⁵Idrijski arhiv fasc. XIII št. 317, 368 in 375 za leto 1791. ¹⁶Idrijski arhiv fasc. XIII št. 744 za leto 1793 in št. 60 za leto 1794. ¹⁷Idrijski arhiv fasc. XIII št. 47 za leto 1795. ¹⁸DAS, adg, Pp T-4-7, 7. febr. 1783. ¹⁹Idrijski arhiv fasc. XIII št. 259 za leto 1795.

Zaganjalka

Zaganjalka leži v Volkovi grapi na Cerkljanskem. Domačini ji pravijo Zaganjalca, kar nekaterim zveni lepše kot slovnično popravljena Zaganjalka. Ime posrečeno opisuje naravni pojav in se uveljavlja kot slovenski izraz (Logar 1957, Novak 1965) za intermitentne izvire, ki se jim pretok spreminja v določenih časovnih razmakih. Pri tem voda popolnoma preneha teči (Marković 1964) ali samo narašča in upada. Možno je oboje pri isti zaganjalki.

Obisk Zaganjalke je lep izlet. Dostop je možen z več strani. Iz Cerkna gremo po gozdnem kolovozu na Brdo, od tod po stezi vprek pod senošetmi na južni greben Lajš. Nato se spustimo mimo Lojzeta na Lajšah v grapo. Ali pa se vzpnemo iz vasi Straža (avtobusna postaja Zelin) po grapi navzgor (kolovoz). Z obeh strani imamo uro in četrtrt hoda. Z avtom pridemo najbližje s prelaza Kladje (cesta Cerkno—Škofja Loka). Tu se odcepi cesta za Cerkljanski vrh in Otalež. Pred kratkim so napravili odcep do kmetije Trabovje. Po njem pridemo do Lojzeta na Lajšah. Od tu imamo samo še deset minut do izvira.

Zaganjalka je okrog enega metra visoka, v levem bregu grape, tik ob kolovozu, ki vodi od Lojzeta na Lajšah h kmetiji Zakrog (Cerkljanski vrh št. 4). Tej kmetiji pripada zemljišče okrog izvira. Izvir je v višini okoli 670 m v spodnjetrojadnih plasteh na stiku med skitskim dolomitom in rjavkastordečim skrilavcem (Novak 1966). Hudourniška struga više v grapi je ob srednjem stanju vode skoraj suha, tako da se potok začne z Zaganjalko, ki tudi ob visokem stanju vode prispeva največ vode. Potok v zgornjem delu grape imenujejo Zaganjalčnica, v spodnjem pa Trabovčnica, po kmetiji Trabovje, visoko v desnem bregu grape. Na Straži, v začetku Pirhovega klanca, se izliva v Idrijco. Izvir je prekrit z gruščem, ki se kruši s stene nad njim, največ pa ga nanosi hudournik, ki pridrvi po levi strani izvira. Ob srednjem vodnem stanju voda po njem samo solzi. Pred Zaganjalko je pol metra visoka betonska pregrada, ki je nekoč zbirala vodo za poganjanje diname niže v grapi. Pregrada ima spodaj odprtino, ki je pripravno mesto za meritve. Avgusta 1965. leta smo izvir delno očistili. Pod steno smo odkopali zgornji del odprtine, iz katere izvira voda. Po pripovedovanju domačinov je velika kot vrata za kurjenje kmečke peči (približno 70 × 70 cm) in se odpira v živi skali. Baje so vanjo večkrat drezali z dolgimi drogovi, pa niso otipali

konca. Rov vodi poševno navzdol. Nekako v sredini med steno in pregrajo naj bi bila okrogla odprtina, iz katere je prav tako tekla voda in se je dala začepiti s polenom (premer okrog 30 cm). Letos so kmetje izvir zopet očistili in v zgornjo (oglato) odprtino potisnili cev, ki vodi v zbiralnik pod kolovozom, od tu pa je speljana tričetrtcolska cev h kmetiji Volkajce. Zaradi podobnih posegov, ki bi bili lahko neprimerno usodnejši, se pridružujemo mnenju, da je Zaganjalko potrebno zaščititi (Novak 1966). Novi položaj je potrebno pri meritvah upoštevati.

Pri čiščenju izvira je pri dveh zaporednih minimumih v steni zamolklo zabobljalo. Pri odkopavanju smo toliko znižali nivo vode v rovu, da je prišlo do vsrkavanja zraka. Drugih šumov pri naših obiskih nismo slišali. Kmetje pripovedujejo, da se poleti ob močnem zaganjanju sliši »smrkanje«. Mislimo, da so šumi posledica izmenjavanja zraka v vhodnem delu rova, ne pa samega mehanizma zaganjalke.

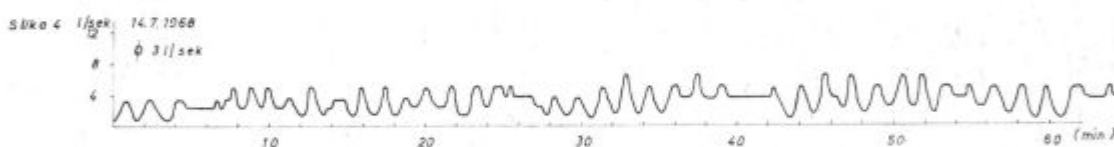
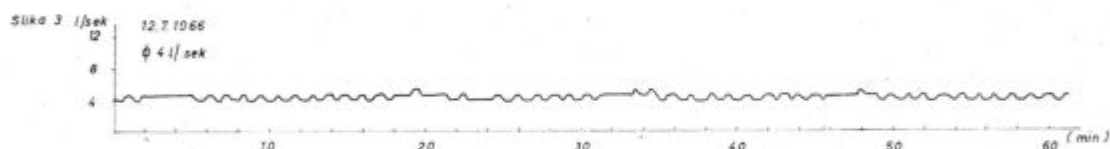
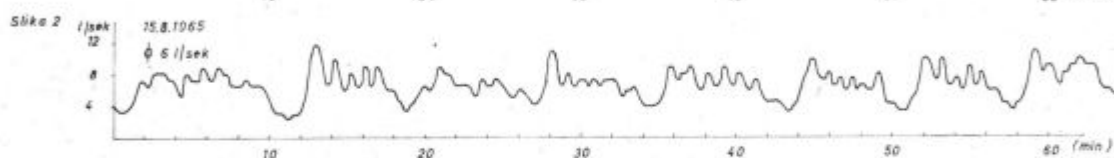
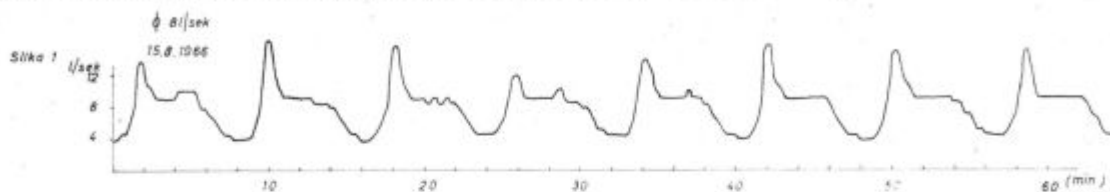
Večkratna opazovanja so pokazala, da je pretok zelo odvisen od padavin. Ob povodnji bruha velike količine vode, po pripovedovanju kmetov 100 l/sek. Ob tako visoki vodi zaganjanje ni opazno. Voda hitro upade. Popolnoma pa ne presahne nikoli. Ob močni suši, ko kaka dva meseca ne pade omembe vredna količina dežja, lahko pri daljšem opazovanju vidimo tudi minimum, ko voda popolnoma neha teči. Zaganjalka ima dobro pitno vodo, kar je pravzaprav v nasprotju z menjavanjem pretoka. Domačini pravijo, da je ob hudih nalivih lahko blatna. 15. avgusta 1965 je bila temperatura vode 8,55 °C, temperatura zraka v nasprotnem bregu pa 18,45 °C. Med zaganjanjem se temperatura ni spreminjala. Kmetje pravijo, da je zaganjanje pred slabim vremenom močnejše, posebno da je to opazno pozimi, ko po dolgotrajnem lepem vremenu pride do otoplitve z dežjem (juganje). Kaže, da ima gibanje zračnega pritiska vpliv na mehanizem zaganjalke. Z meritvami nam ni uspelo to niti potrditi niti izključiti.

Meritve

Pretok smo merili v pravokotnem žlebu, ki smo ga z ilovico zadelali v odprtino betonske pregrade, tako da smo zajeli vso vodo. Hitrost vode smo merili na 70 cm dolgem odseku, višino pa vsakih 15 sekund na sredini tega odseka. Možna je 20 % napaka. Pri tem nismo upoštevali različnih hitrosti v

pravokotnem preseku. Čeprav je meritev natančna samo na 20 %, krivulje pravilno poznarjajo spreminjanje pretoka, ker so se spremembe v okviru omenjene natančnosti dale lepo opazovati. Iz praktičnih razlogov objavljamo samo dele meritev.

Slika 1. — 15. 8. 1966 dopoldne. Povprečni pretok okrog 8 l/sek. Srednje vodno stanje. Zagone imamo povprečno vsakih 8 minut. Najnižji pretoki okrog 4 l/sek., najvišji

okrog 16 l/sek. Zelo enakomerna krivulja z lepo izraženimi vrhovi, ki so večinoma brez dodatnih vrhov. Takšno in podobno zaganjanje je značilno za Zaganjalko in nanj naltimo največkrat.

Slika 2. — 15. 8. 1965 popoldne. Povprečni pretok je okrog 6 l/sek. Srednje vodno stanje (nekako na meji med srednjim in nizkim stanjem). Zagone imamo povprečno vsakih 8,5 minute, vendar njihova dolžina niha od 7,5 do 11,5 minute. Krivulja ni več tako enakomerna. Poleg glavnega vrha imamo še več enako velikih ali manjših vrhov. Minimalni pretoki okrog 4 l/sek., maksimalni okrog 11 l/sek. Imamo vtis, da s padanjem pretoka značilno zaganjanje izginja, pojavlja pa se novo, z večjo frekvenco.

Slika 6 predstavlja zanimiv izsek iz te meritve. Krivulja prikazuje 18,5 minute dolg zagon. Očitno sta se dva zagona združila v enega. To se je v tri ure dolgi meritvi zgodilo enkrat.

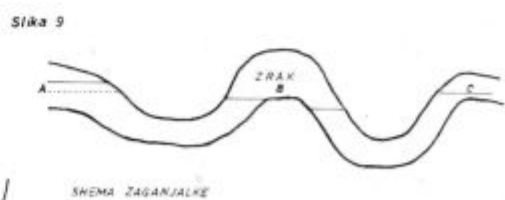
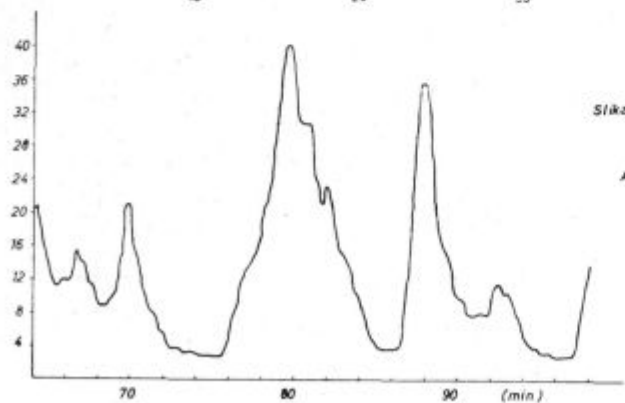
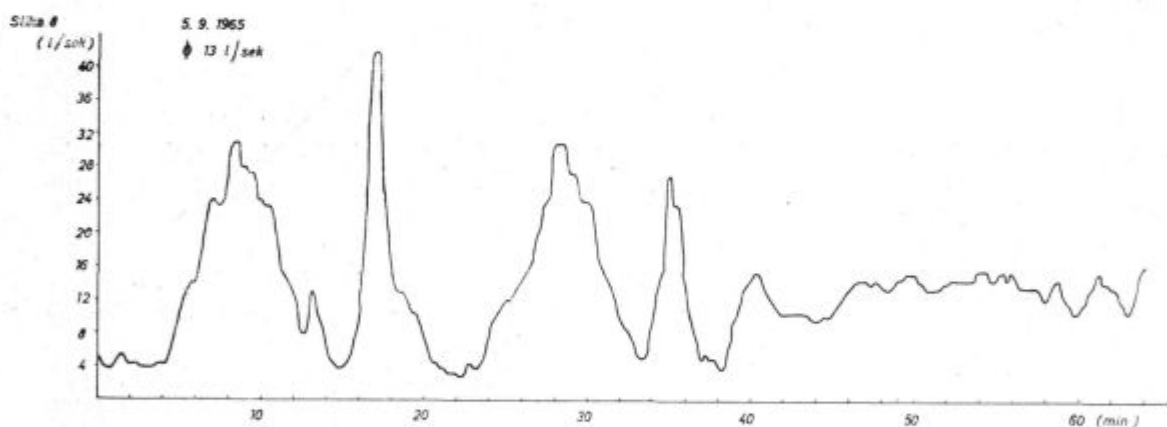
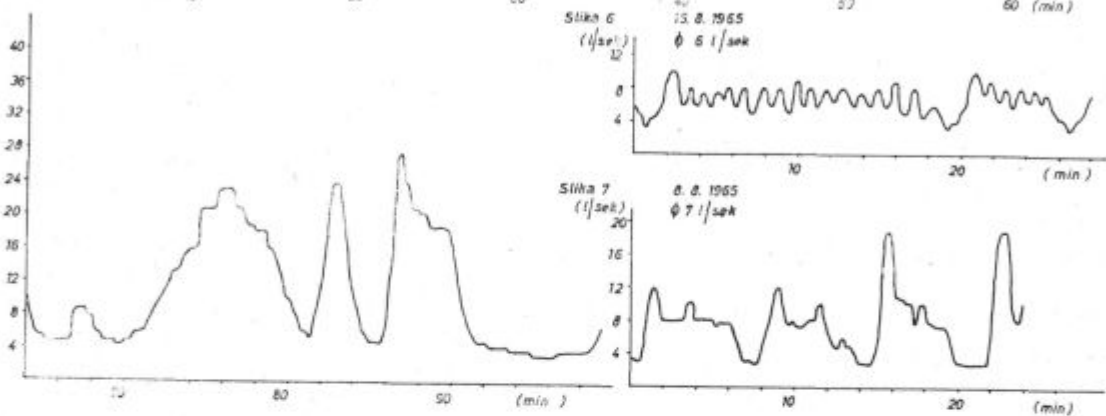
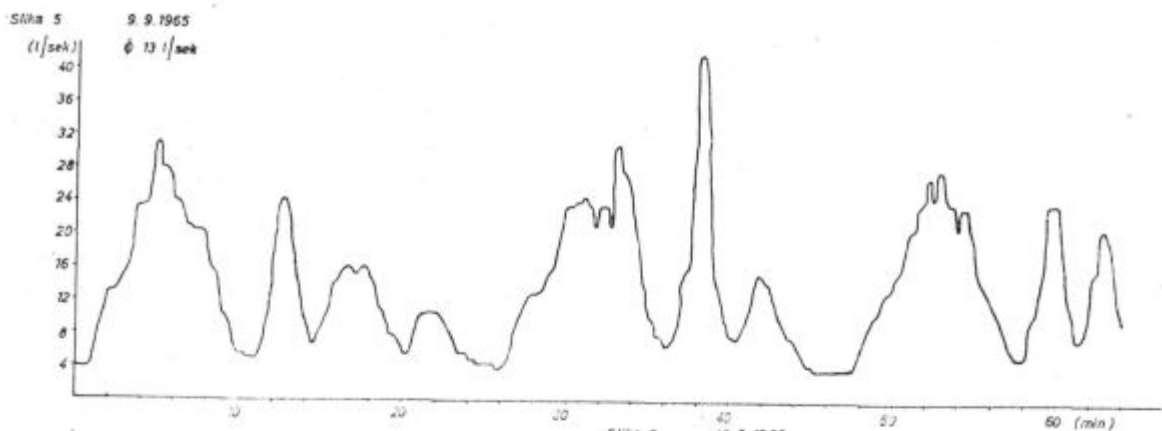
Slika 3. — 12. 7. 1966 dopoldne. Povprečni pretok je okrog 4 l/sek. Nizko vodno sta-

nje. Dokler nismo postavili žlebu, zaganjanje ni bilo opazno. Razlike med največjimi in najmanjšimi pretoki so bile največ okrog 1 l/sek., tako da smo jih komaj merili. Frekvenca je okrog ene minute. Približno vsakih petnajst minut imamo raven del, kjer je dalj časa večji pretok. Tudi v tem delu je voda nekoliko nihala, vendar se to ni dalo objektivno meriti, razen nekaterih izrazitejših vrhov. Podobno stanje smo v enem tednu

dobili trikrat. Praktično Zaganjalka ni delala. Vprašanje, ali pri tem poprečnem pretoku dobimo vedno podobno sliko, ostaja odprto.

Slika 4. — 14. 7. 1968 opoldne. Suša. Povprečni pretok je okrog 3 l/sek. Najmanjši pretoki okrog 1 l/sek, največji okrog 6 l/sek. Zaganjanje je lepo vidno, vendar krivulja nima tiste urejenosti, kot smo je navajeni pri Zaganjalki. Posamezni vrhovi so si podobni med seboj in si sledijo povprečno vsako poldrugo minuto. Vmes so nametani ravni deli in deli z neizrazitim minimumi.

Slika 5. — 9. 9. 1965 popoldne. Povprečni pretok je okrog 13 l/sek. Visoko vodno stanje. Minimalni pretoki so okrog 4 l/sek., maksimalni okrog 40 l/sek., to je desetkrat več. Meritev pokaže, da imamo povprečno vsakih petindvajset minut izrazit kopast vrh, ki je dolg okrog 10 minut. Pred njim imamo izrazit in dolg minimum. Vmes imamo dva ali tri ožje vrhove. Prva dva sta lahko višja od kopastega. Posebno prvi se odlikuje po tem,

da voda zelo hitro naraste in pade. Slika 8 kaže nekoliko drugačno podobo, ki smo jo dobili pri približno istem pretoku štiri dni prej. Tudi tu imamo kopaste vrhove, med katerimi sta eden ali dva ožja vrhova. Vidimo, da se pri visokem vodnem stanju pojavijo ciklusi, ki jih sestavljajo dva ali več zagonov. Zanimivost meritve je pretežno ravni del, ki ima dolžino enega ciklusa. V relativno ravnem delu so pretoki blizu poprečnemu pretoku. Vidimo, da včasih mehanizem tudi zataji.

Slika 7. — 8. 8. 1965 popoldne. Povprečni pretok je okrog 7 l/sek. Pogostnost zaganjanja okrog 7 minut. Zanimivo je nenadno povečanje maksimalnih pretokov za okrog 7 l na sekundo. Nekaj je okrepilo učinkovitost mehanizma. Slike 6, 7 in 8 navajajo k domnevi, da ima poleg oblike in velikosti vodnega rova ter poprečnega pretoka važno vlogo še tretji, neznani dejavnik.

Predvsem lahko iz meritev zaključimo, da se zaganjanje zelo spreminja. Praktično ne dobimo dveh enakih krivulj. Vsaka sprememba poprečnega pretoka vpliva na obliko zaganjanja. Zanimivo je, da imamo pri vseh meritvah razen pri suši minimalne pretoke okrog 4 l/sek. Ko poprečni pretok pade na to količino, zaganjanje praktično preneha. Pri nižjem poprečnem pretoku se zopet pojavi, toda v drugačni obliki. Samo iz meritev ene zaganjalke ne moremo zaključiti, kaj je od tega naključje, kaj značilen pojav.

Delovanje Zaganjalke

Gejzirski princip ne pride v poštev. Avtorji razlagajo mehanizem zaganjalke z natega. V vodnem rovu imamo votlino. Pri njenem dnu izhaja kolenasti rov. Ko voda doteka, se istočasno polnita votlina in dvigajoči se del kolenastega rova, dokler voda ne doseže kolena in se prelije navzdol. Sedaj ob ugodnih pogojih dobimo v kolenu vakuum, ki srka vodo iz votline, dokler se gladina v njej ne spusti do vhoda v kolenasti rov. Podobno točimo vino iz soda. Pojav se ponavlja (Seidl 1908, Marković 1964). Različne zagonse si razlagajo s kombinacijo dveh ali več mehanizmov (Marković 1964). Teoretično je možno, da so mehanizmi vezani vzporedno ali zaporedno. Pri vzporedni vezavi bi dobili krivuljo, ki bi bila seštevek dveh ali več krivulj. Njena oblika bi bila odvisna predvsem od frekvenca mehanizmov. Zaganjalkine krivulje ne kažejo takih lastnosti. Pri zaporedni vezavi bi maksimalne pretoke določal zadnji mehanizem. Pogojeni bi bili v njegovih razsežnostih in se ne bi smeli preveč razlikovati. Ostali mehanizmi bi vplivali na pogostnost in dolžino iztekanja. Pri Zaganjalki so maksimalni pretoki zelo raz-

lični. Zato je vprašanje, če deluje po principu natega. Če pa deluje, morajo biti vmes nam še neznani dejavniki. Ker vprašanje ostaja odprto, smo iskali druge možnosti. Poglejmo sliko 9. Po principu veznih posod bi morali biti gladini v prostorih A in C enako visoki. V kolenu B imamo zrak, ki ga dotekajoča voda potiska pred seboj. Zrak teži k izravnavi v obeh krakih kolena, zato vrši protipritisk, ki povzroča, da je v prostoru A gladina višja kot v prostoru C. Voda doteka in končno toliko odrine zrak, da se prelije prek kolena. S tem pritisk vode popusti in zrak ji zopet zapre pot. Količina zraka v prostoru B je morda iskani tretji dejavnik. Teoretično je odvisna od dotekanja in odtekanja zraka ter njegovega mešanja z vodo v krakih kolena. Mogoče je pri večjih pretokih zaganjanje močnejše zato, ker voda nosi s seboj večje količine zraka. S tem sistemom lahko razložimo tudi vpliv zračnega pritiska na mehanizem Zaganjalke. Ljudje, ki živijo v stiku z naravo, vedo povedati, da se voda v nekaterih studencih pred slabim vremenom peni. Deli vodnega rova so napolnjeni z zrakom. Pri padanju zračnega pritiska se zrak širi in uhaja na prosto. Tako ima mehanizem Zaganjalke na razpolago več zraka in je zaganjanje močnejše.

Velike količine vode ob povodnji ne izključujejo sistema z zrakom. Te namreč zahtevajo velik vodni rov, v katerem bi običajni pretoki težko ustvarili vakuum. Sicer pa imamo lahko pri obeh sistemih kombinacijo s stalnim vodnim tokom, ki se priključi za mehanizmom. Teže si razložimo neznanatno delovanje ob pretoku 4 l/sek. Mogoče pride do nekakšnega uravnovešenja, posebno če voda ne donša zraka. Vidimo, da tudi s pomočjo tega sistema ne moremo vsega enostavno razložiti. Marsikaj ni jasno. Preprost model iz primerno ukrivljene cevi je dal pri določenih pretokih pozitivne rezultate. Posebno če je voda srkala zrak in ga nosila v sistem.

Kljub odprtim vprašanjem lahko trdimo, da bi s sistemom z zrakom lažje razložili spreminjanje zaganjanja. Za konec priporočamo obisk Zaganjalke ob srednjem, visokem in zelo nizkem vodnem stanju.

Viri

Logar S., 1957, Letošnje jamarsko raziskovanje našega področja, Idrijski razgledi, II/3, Idrija.

Marković J., 1964, Osnovi opšte fizičke geografije i geomorfologije, 237, Beograd

Novak D., 1965, Zaganjalke, Proteus, XXVII/8, Ljubljana.

Novak D., 1966, Zaganjalke, Varstvo narave, V., 15—28, Ljubljana.

Seidl F., 1908, Kamniške in Savinjske Alpe, II., 156, Ljubljana.

Kmečka bajta

Semtertja po samotnih kmetijah, predvsem po hribih, še vedno naletimo na stare, zapuščene lesene hišice — »bajte«, ki so z zadnjim delom pomaknjene v breg.

Mnogo teh hišic je že razpadlo. Ponekod je od njih ostal le še kup kamenja — ostalek zidu zadnjega dela bajte. Ponekod vedo le še povedati, kje je bajta stala; nekoliko poravnano zemljišče priča o tem.

Bajta je stala (ali pa še stoji) običajno sto do dvesto metrov vstran od drugih poslopij kmetije, največkrat na najslabšem, zapuščenem kraju, kjer zemlja ni rodovitna.

Te hišice so le še nema priča bednega življenja, ki se je odvijalo v njih še do nedavnega, v glavnem do I. svetovne vojne; le redkokje še potem.

O teh bajtah in njihovih stanovalcih je bilo zelo malo zapisanega. Le redko naletimo v kakšni kmečki povesti tudi na te ljudi, pa še tu le v najlepši luči. Le redki pisatelji je posegel v intimno življenje teh, za današnje pojme najbolj brezpravnih ljudi.

Vse to bi bila snov za zgodovinarje in sociologe, vendar gradiva ni dosti. Kdo se je pač v takratnih časih brigal za te ljudi in za njihovo življenje.

Iz otroških let se spominjam živega pripovedovanja stare matere o teh »gostačih«: Janezu, Mihu, Urbanu, Špeli, Beti, itd. itd. To pripovedovanje me je večkrat vodilo na kraj, kjer je na naši domačiji stala nekoč bajta, vendar je bilo tu le še nekaj zidu in del glinaste peči. Pri sosedu pa je bajta stala še takrat. A v mraku se otroci nismo več upali mimo, ker je neki možak trdil, da ima v njej zaprto smrt. Otroci smo mu seveda verjeli, ker se je okrog bajt pletlo toliko bajk in resničnih pripovedovanj. Ta mož je pred leti umrl. Smrt pa tudi ni več zaprta, kajti tudi njegova bajta je že razpadla. Tako razpadajo druga za drugo, spomini pa bledijo. Tudi meni ne bo uspelo, da bi podrobno opisal življenje teh »gostačev« ali »gostov«, kot so jih imenovali bolj po domače. Na podeželju je vsaka kmetija imela »bajto«, večja tudi dve. V teh bajtah sta živela »gosta« z družino (mož in žena), nekdanji hlapec in dekla, ki sta prej služila pri isti kmetiji. Ko pa sta se poročila, sta prekinila delovno razmerje, kot bi to danes imenovali, in se preselila v bajto.

Ko sta bila še hlapec in dekla pri kmetu, sta imela dogovorjeno »plačo«, to je obleko, čevlje itd. Denarja pa je tak posel prejel le nekaj goldinarjev na leto. Vsota je komaj

zadostovala za stroške na semanji dan, ko je hlapec kupil dekli »mali kruhek« ali letovo srce z verzi na prilepljenem papirčku. Dekla pa je kupila hlapcu robček. V bajti sta tudi živela zelo skromno, še vedno odvisna od gospodarja kmetije, ki sta mu sedaj le dninarila in to redko za plačilo v demarju. Za svoje delo sta prejerala plačilo le v naravi — večinoma hrani. Za druge življenjske potrebe pa sta morala zaslužiti drugod, kar pa je bilo v tistih »dobrih starih časih« zelo težavno. Javnih del ni bilo, gozdove pa so le malo izsekavali. Največ zaslужka je bilo, če je gostač znal izdelovati razne predmete, ki so jih potrebovali po kmetijah, kar pa je bila velika izjema. »Gostač« je bil navadno bajtarski sin in je prišel služiti na kmetijo za pastirja, ko je bil še otrok in ni znal ne pisati ne brati — za tiste

čase to ni bilo nič posebnega. Ko je kot pastir odrasel, je postal »volar« in zatem hlapec, ki je pri kmetiji opravljal le vsakdanja kmečka dela. Skoraj nemogoče je bilo, da bi se bil česa izučil. Le kdor je bil naravno nadarjen, se je sam zanimal in se priučil kakšnemu delu ter tako postal »samouk«. Izdeloval je lesene žlice, zajemalke, razne posode, izjemoma tudi razno kmečko orodje in opremo. Zaslužek je bil sicer skromen, vendar ti ljudje tudi niso imeli velikih zahtev. Za mehur tobaka je bil pripravljen marsikaj napraviti. Tisti pa, ki niso znali ničesar, razen kmečkega dela, pa so skozi vso zimo, od jutra do večera polegali na peči ter ob skromnih obrokih krompirja v oblicah in ječmenovega močnika stradali.

Ko je nastopila pomlad in je kmet potreboval delavca, dninarja, je bil gost prvi pri delu in takrat se je po dolgem času prvič vsaj pošteno najedel, čeprav največkrat le

slabo zabeljenega kislega zelja, dvakrat ali celo trikrat na dan.

Zamislimo si, da je tak gost imel še kopic otrok, kar pa je bilo zelo redko, ker so bajtarski otroci zaradi stradanja in nehiigienskih razmer pogosto umirali že v rani mladosti, največkrat še kot dojenčki. Večkrat je veljalo pravilo, da se je oblekel tisti otrok, ki je prvi vstal, drugi pa so bili zaviti v razne stare cunje, ki so jim ponoči služile za posteljnino. Ti otroci niso poznali Miklavža, ki je nosil darila kmečkim otrokom, skrili so jim celo Pratico, kjer je bil le-ta naslikan.

Bajte so bile v glavnem vse enako grajene. Prednji del je bil lesen, drugi, pomaknjen v breg, pa zidan. V zadnjem delu bajte sta bili veža in kuhinja. Zadnja stena je bila v glavnem pod zemeljsko površino; če pa je bil teren trdnejši, zadnje stene niti ni bilo, temveč jo je zemlja nadomestovala. V stranskem delu zidane stene so bila na eni strani »ta velika« vrata (vhodna), na drugi strani pa »ta mala« vrata, ki so vodila v leseno stranišče, ki je bilo pritisnjeno k zidu stavbe. Prednji del stavbe pa je bil zgrajen iz lesenih brun, ki so bila položena drugo vrh drugega in na treh straneh tesana, četrta stran pa je bila okrogla, neotesana stran je bila zunanja. Na vogalih so bila bruna izrezana; tam so se vezala. Konec bruna je molel za kakih 20 cm naprej iz stene oziroma iz vogala. V bruno so bile izžagane odprtine za okna, velike približno 30 × 40 cm. V odprtine pa so bili vdeleni železni križi, da nepoklicani ni mogel skozi. Okna so bila navadno zasteklena, če pa se je kakšno steklo razbilo, so v odprtino zabasali staro cunjo.

V prednjem delu stavbe je bil prostor približno 3,5 × 3 m; imenoval se je »hiša«. Pri nekaterih večjih bajtah pa je bil še drug prostor — »kamra«. V hiši je bila glinasta peč, v kotu pri oknih večja miza s klopmi, redkokje pa še krušna miza — »vinkla«, »binkla« ali »mentrga« za gnetenje in vzhajanje testa. A v teh bajtah se je kruh redko peklo, zato krušna miza tudi ni bila potreb-

na. Za vrati, če je bil prostor, je na steni visel še sklednik. Prostor je bil visok največ dva metra; strop je bil lesen, po sredi pa je bil položen močan tram, ki je strop podpiral. Pod v hiši je bil lesen.

»Kamra« je bila navadno za polovico manjša od hiše; vsa oprema v tem prostoru je bila visoka zakonska postelja, mogoče še skrinja. Tlak je bil ilovnat.

Otroci so pozimi spali na peči in po klopeh, poleti pa na podstrešju. Veža in kuhinja sta bili običajno le en prostor; le pri večjih bajtah sta bila prostora nekoliko ločena. Del kuhinje je bil obokan in okajen z dimom, ki se je vil iz kurišča peči — »žokna«. Tu je bilo toliko opevano ognjišče, ki pa je bilo največkrat prazno. Od tu je uhajal dim na prosto skozi razne odprtine in vrata. Oprema v kuhinji je bila skromna: dvoje kurkel za potiskanje loncev v peč, manjša grobo izdelana omara za nekaj glinaste posode, majhna klop, na kateri je bil škaf z vodo in velik lesen korec za zajemanje. Manjkal pa ni pihalnik — »pihavnk« — za pihanje v žerjavico, da je vzplamtel ogenj.

Iz veže, ki je imela lesen strop, tla pa tlakovana s skalami ali lesenimi kosi debela drevesa, so držale stopnice na podstrešje. Podstrešje je bil prazen prostor, opažen z deskami; prednji opaž je imel izrezano odprtino za okno, v zadnjem pa so bila vrata, ki so vodila na prosto.

Ta prostor je služil gospodarju za shrambo sena in kot ležišče za otroke, če je gospodar to dovolil.

Streha na bajtah je bila seveda slamnata, zaraščena z mahom. Dimnika bajta ni imela, le na vsakem koncu slemena strehe je bil zaboden v slamo lesen križ.

Kljub temu, da so bili gostačevi otroci večinoma sami doma, ker so starši delali od jutra do večera, je prišlo le redko do požara.

Nekajkrat v letu pa je bilo tudi v teh bajtah veselje in zadovoljstvo: ob sejmih, o pustu in ob raznih cerkvenih praznikih je bila gospodinja radodarna. Gostača so povabili h kmetu na kosilo, otrokom in ženji pa so prinesli v veliki skledi ali pa kar v predpasniku raznih dobrot. Veselje je bilo tudi takrat, ko je dorasel prvi otrok, da je lahko šel za pastirja ali za pestunjo... in to se je ponavljalo iz roda v rod.

Kot sem že omenil, sem opisal le drobce življenja nekdanjih kmečkih gostačev. Pisal sem po spominu iz otroških let in po pripovedovanju starih ljudi; vendar je vse živa resnica, saj se vsa pripovedovanja ujemajo in tudi nekateri redki opisi to potrjujejo.

Poldka Kos

Nekaj spominov iz mojega življenja

(Nadaljevanje)

Ostali pa so šli dalje do Šmarij. Jutro je bilo krasno in ko smo šli skozi vinograde in polja, kjer so delali ljudje, so nas od povsod pozdravljali in se šalili: »Ali je hajka?«

V Šmarju smo se ustavili več dni pri tov. Erni, potem pa sem nadaljevala pot na Kras sama, od vasi do vasi so me vodile tamkajšnje kurirke. Nekaj dni sem se ustavila pri tov. Nuši, aktivistki v Tomaju, ker so Nemci večkrat križarili po Krasu. **V Trst me je peljala kurirka tov. Sava v začetku julija 1944.**

Moje delo v Trstu

O svojem delu v Trstu skoraj nimam kaj napisati. Bila sem tam komaj dobra dva meseca in poleg tega Trsta prej niti toliko nisem poznala, da bi se mogla v njem dobro orientirati. V tistem kratkem času sem se komaj vživljala v razmere in delo. Bila sem članica Okrožnega odbora OF in komiteja KPJ.

V začetku julija 1944 me je pripeljala v Trst tov. Sava s Krasa. Tam me je sprejela tov. Špela in me je peljala na stanovanje k Sv. Magdaleni k neki slovenski družini, katere priimka se ne spominjam. Bili so oče, mati s hčerko Vilmo in materina sestra. Oče je bil težak, mati in njena sestra sta bili bolniški strežnici v neki bolnici, Vilma pa v neki trgovini. Vsi so bili naši aktivisti, zlasti hčerka, ki je bila skojevka in tesno povezana s tov. Morano, sekretarko SKOJ, ki je tudi zahajala v hišo.

Sekretar okrožnega komiteja je bil tov. Franc Štoka, od članov pa se spominjam le Spele in Polonce. Delala sem tudi s tov. Imrejem, ki je bil sekretar okrožnega odbora OF. S tov. Špelo sem pomagala pri postavljanju in usmerjanju AFŽ, katere sekretarka je

bila tov. Marjana, če se prav spominjam. S tov. Štokom sem hodila na seje Delavske enotnosti, katere odbori so se tedaj postavljali. V Barkovljah smo utrjevali OF in Partijo. Spominjam se, da smo imeli sestanke z nekaterimi partijci v nekem vinogradu. Nekeč so se mi pritoževali, da se skriva tam že več časa neki partizan, Dušan po imenu, ki je prišel z osvobojenega ozemlja, to je s Krasa v Trst. Menda je Srb, je oborožen in se vede zelo nepremišljeno in avanturistično. Okrožni komite mu je nato prepovedal bivanje v Trstu. V Barkovljah sem spoznala tudi tov. Vrabca, sedanjega pevovodja, in njegovega očeta, ki sta bila oba dobra aktivista. Zdi se mi, da je bil sekretar rajonskega komiteja tov. Anton Hreščak, s katerim sem se mnogokrat sestala. Tudi v Škedenj sem šla večkrat zaradi utrditve AFŽ. Mislim, da je bila sekretarka neka šivilja. Postavljala sem tudi agitprop Partije in sem se sestala večkrat z nekim delavcem.

V septembru 1944 sem dobila nalogo pomagati vzpostaviti OF pri Sv. Ivanu, kjer je bila organizacija razrahljana. 13. 9. sva šla s tov. Imrejem na sejo odbora OF, vendar se je nisva udeležila, ker nisva bila točno obveščena, v kateri hiši je, in sva se po brezuspešnem iskanju napotila proti mestu. Nazaj grede sva hotela na sestanek celice VOS, ki je imel svoj punkt, kakor so tam rekli, pri Sv. Ani. Bila sem namreč instruktorka te celice, a sem jo bila obiskala šele dvakrat. Ko sva stopila v stanovanje, sta nas sprejela z napetima revolverjema dva detektiva. Tisto jutro je namreč policija aretirala vse stanovalce (menda 3 tovariše in 2 tovarišici), razen sekretarja, ki je bil na terenu. Vdor je povzročil zgoraj omenjeni Dušan, ki ga je policija prijela v nekem stanovanju v mestu in je povedal, da je prejšnji večer spal na punktu VOS ter sam pripeljal policijo tja. Mlad detektiv naju je peljal potem na policijo na Bellosguardo. Med potjo se je ustavil v neki stražnici in naju pustil na cesti sama. Imre je porabil priložnost in pobegnil. Jaz pa tega nisem storila, ker sem premalo poznala Trst, da bi se mogla skriti. Zaprli so me v Coroneo, kjer sem dobila takoj stik s tov. Nevo od VOS, kar mi je zelo koristilo pri zaslišanju. Povedala mi je namreč, da so bili glede mene že zaslišani in kaj so izpovedali: da sem bila trikrat pri njih,

da sem jim pripovedovala novice s fronte in moje ilegalno ime. Tako sem vedela, kako se zagovarjati. V Coroneu so bili tudi trije tovariši VOS. Ko smo se vsak dan 1 uro sprehajali po dvorišču, jih je Neva vedno poklicala, ker so imeli okno celice obrnjeno na dvorišče. Neko popoldne so se še oglasili, ko smo prišle na dvorišče. Ko smo pa odhajale, jih je Neva zaman klicala. Odpeljali so jih in ustrelili. Tedaj so namreč streljali talce na Opčinah. Po treh tednih zapora so me poslali v taborišče Auschwitz.

V koncentracijskem taborišču Auschwitz

Nekaj kruha in menda sira so nam dali s seboj, potem smo se pa 5 dni vozili v živinskih vagonih brez stranišča, oken in klopi. Včasih se je vlak ustavil kje na planem brez hiš. Tedaj smo planile ven in smo kar ob vlaku naredile potrebo, ne meneč se za esesovce, ki so nas gledali in se nam posmehovali. Nič nismo vedele, kam nas peljejo in še sanjalo se nam ni, kaj so nemška taborišča. Toda že vožnja je bila grozna in zeblo nas je, saj je bilo v začetku oktobra in večinoma smo bile oblečene poletno. V vagonu za nami so bili Židje: moški, ženske in otroci. Neki starček je že prvi dan umrl in so ga morali voziti s seboj. Ponoči se je slišalo strašno vpitje mladeniča, ki je po poti zblaznel. Naposled se je vlak ustavil na polju, kjer smo zagledale ljudi, ki so delali in bili oblečeni v progaste obleke. Bilo je poldne in tam je stal tudi kotel s hrano. Ljudje so prihajali s posodami ponjo. Poleg kotla je stal človek z bičem in mahal po revnih telesih. Strašen pogled je bil to, takoj smo vedele, da smo prispele na cilj. Tam smo morale takoj v tako imenovano kopalnico, kjer so nam pobrali vse, kar smo prinesle s seboj, nas do golega slekli, obrili po telesu in tudi nekoliko ostrigli. Več ur smo čakale gole, da bi nam prinesli obleko. Tresle smo se od mraza, okoli nas pa so hodili esesovci in se nam posmehovali. Nazadnje so nam prinesli tanke cunje in lesene cokle ter nas peljali v karantenski blok. Bila sem vsa izčrpana in bolna. Toda imela sem srečo. Prav kmalu so izvedele zame mnoge znanke, ki so bile tam že več časa in so se nekako znašle. To so bile: Ivanka Močnikova, moja rojakinja, doma v okolici Idrije, ki mi je takoj preskrbela toplo obleko, ter Mima Kovač — Zupančičeva, Roza Mencinova, ki sta bili učiteljici v Prekmurju in sem ju poznala še od tam, Stefka Štiblerjeva in druge. Te so delale v SS-lazaretu. Spravile so me v revir — bolnico in prinašale kak priboljšek v hrani, kar smo delile tudi med ostale Slovenke v

bloku. Stajerke so dobivale pakete od doma, toda imenovane tovarišice so jih delile z nami. Zlasti Stefka Štiblerjeva, ki je dobivala mnogo paketov, se jih skoraj ni dotaknila, vse je prinesla nam v revir. Njim se imam zahvaliti, da sem ostala živa. Za hrano smo imeli neko nezabeljeno brozgo in le redko kak košček margarine in salame. Vendar je bilo v revirju toliko bolje, da ni bilo treba hoditi na delo. Seveda smo se bale krematorija, toda vedno bolj se je čutila zmeda, pomanjkanje discipline in reda, kajti ruska fronta se je zelo naglo bližala. Me sicer nismo bile o tem obveščene, vendar smo to slutile. Brale smo neki lokalni časnik, ki so nam ga včasih prinesle tovarišice iz SS-lazareta; sicer ni pisal resnice, nekaj smo pa le izvedele iz njega.

Konec januarja je naenkrat prišel ukaz, da je treba taborišče evakuirati. Tudi me iz revirja smo morale na pot, razen tistih, ki sploh niso mogle hoditi. Razširila se je govorica, da bodo potem bloke zažgali. Zavite v same odeje, ker v revirju nismo imele obleke, smo se postavile v vrsto pred bloke. Po dolgem čakanju me je strašno zeblo. Pravili so, da bomo morale peš hoditi več kot 30 km. Vedela sem, da tega ne bom zmogla in raje, kakor bi omagala na poti, sem se vrnila v blok, češ naj bo, kar hoče. Mnogo drugih je storilo isto. Nikake kontrole ni bilo, nihče nas ni silil na pot. Toda tako je bilo samo v revirju. Iz ostalega taborišča so morale vse na pot. To je bila tista strašna pot v taborišče Ravensbrück.

Mi smo ostali potem sami brez Nemcev. Poljakinje so prevzele skrb za prehrano in kmalu smo zaslišali grmenje topov in postalo nam je jasno, da se bliža fronta in naša rešitev. In res, že v nekaj dneh smo zagledale prve ruske vojake in jih pozdravile z nepopisno radostjo.

Potem smo ostali v Auschwitzu še ves februar. Toda bili smo prosti, sprehajali smo se po taborišču, tudi na moški strani, in se spoznali tudi z mnogimi Slovenci. Mislim, da je bilo v marcu, ko so nas preselili v Katowice, kjer je bil zbirni center za internirance in vojne ujetnike.

Pripomniti pa moram, da v taborišču med nami, Slovenkami, ni bilo obupavanja. Mislim, da sem bila jaz zadnja, ki sem prišla v Auschwitz, namreč od naših znank. Prišla sem iz Trsta, kjer smo že čakali v najkrajšem času osvoboditev. Znan nam je bil sestanek Tito—Churchill in delali smo po njegovih direktivah ter pripravljali našo vojaško zaščito po tovarnah, da prevzame oblast v primeru, če bi se zavezniki izkrcali prej, kot bi utegnili dospeti naša vojska. O vsem tem smo se pogovarjale v taborišču in vedele, da

mora konec kmalu priti. Če je bilo le mogoče, smo se razgovarjale in si dajale pogum.

Potem ko so nas Rusi osvobodili, sem hodila od bloka do bloka in naredila seznam vseh Jugoslovanek, ki so bile še tam, in ta seznam hranim še sedaj. V Katovicah smo sestavili tudi odbor OF in partijsko celico. Izmed Slovencev sva bila v njej le tov. Jože Bradač in jaz. Drugi so bili: neka Hrvatica po imenu Neva, neki Bosanec — Žid in ne vem kdo še. Pa smo se kmalu razšli. Razpravljali pa smo samo o politični situaciji in peli hvaležnost Rusom — osvoboditeljem.

Neva je predavala našim vojnim ujetnikom in jih seznanjala z idejami OF ter političnim položajem Jugoslavije. Popolnega uspeha seveda ni imela. Ko smo se sredi aprila vračali v Jugoslavijo in smo izobesili iz vlaka jugoslovansko zastavo s peterokrako zvezdo, je zvezda ponoči izginila. Peljali smo se čez Madžarsko in so nas nastanili v Banatu v Beli cerkvi in nekem gradu. Nismo se še mogli vrniti domov, ker še ni bilo konec vojne. Vendar me je čez 14 dni poklicala v Beograd Vlasta — Mira Svetina, ki je bila tam. Ze naslednji dan je bila osvobojena

Ljubljana. Z Vlasto sva se odpravili takoj na pot in 11. maja sem bila že v Ljubljani, ki je bila vsa okrašena, v razpoloženju osvoboditve in zmage.

Po vojni sem delala najprej na kadrovskem oddelku CK KPS pri Zdenki Kidričevi, potem pa na prosvetnem oddelku pri MLO Ljubljana. Spomladi 1947 sem teže zbolela in bila 4 mesece na Golniku. Potem sem prosila za preemestitev v Idrijo, kamor me je vabila sestra, ki je po moževi smrti ostala sama v svojem udobnem domu. Tako sem po dolgih letih tavanja po svetu našla dom in tudi postrežbo, ki sem je bila zaradi bolehnosti potrebna. Delala sem, kolikor so mi dopuščale moči, 1949 pa sem bila upokojena. Vendar sem se čutila tudi potem aktivistko in sem pomagala, kjer sem mogla. Žal, da je bilo to delo zelo skromno. Pa skoraj tudi ni bilo potrebno. Na mesto nas starih stopajo mladi, polni moči in elana. Srečna sem, ko vidim, kako rastejo ti mladi ljudje in kako hitro napreduje naša socialistična domovina.

V Idriji, 25. februarja 1958.

L. Kosova

ZAPISKI

»Bolnišnica Pavla«

Pod tem naslovom sta dr. Aleksander Gala-Peter in dr. Pavla Jerina-Lah (po kateri je partizanska bolnišnica ob izvrih Idrije dobila svoje ime) zbrala spomine Feliksa Kosmača-Klema in Marjana Poljanška ter s pomočjo zapiskov in kronike bolnišnice pa še po lastnih doživljajih in spominih napisala 56 strani obsegajočo knjižico o slovenski vojaški partizanski bolnišnici »Pavli«. Knjižico je ob sodelovanju Mestnega muzeja Idrija založilo CZP »Soča« v Novi Gorici, tiskala pa jo je Goriška tiskarna v Sempetru.

Čeprav je knjižica izšla z letnico 1967, je zaradi časovne neomejenosti vsebine še zmeraj čas, da jo predstavim bralcem Idrijskih razgledov.

Je to vojnogodovinski spis? Partizanska reportaža? Pripovedka ob tabornem ognju? Snov za partizansko novelo? Turistični vodič? Nič takega, kar bi v celoti ustrezalo tem pojmom, in vendar vsakega nekaj. Predvsem je to preprosta kronika v dobrem pomenu besede. Dragocena je zaradi dveh lastnosti: prvič, ker je resnična kronika izjemnih razmer, ko se je človeška dobrota, iznajdljivost (pravzaprav že kar iznajditeljstvo) pa še junaštvo in samopremagovanje z neugasljivo silo pojavljalo in raslo v naših ljudeh, drugič, ker kljub neizdelanemu slogu med pripovedovanjem obeh avtorjev občutimo resnični utrip življenja, pravi duh časa in razmer, o katerih pisca besedujeta.

Gledano z ožjega, recimo idrijskega gledišča, pa je dragoceno, da smo, čeprav pozno, vendarle dobili tiskano delce o tisti naši partizanski bolnišnici, ki ni imela toliko sreče, da bi kot bolnišnica »Franja« tudi s svojo ohranjeno predmetno podobo Evropi in svetu govorila o človeški veličini našega pravičnega boja.

Verjetno ni bilo lahko razporediti zbranega gradiva, opisati vseh mogočih dogodkov v zvezi z nastankom in delovanjem bolnišnice, dati primeren poudarek temu ali onemu dejstvu ter vseskozi pravično ocenjevati delež posameznikov, toda splošni vtis, ki ga človek dobi pri branju, je ugoden in bravcu se zdi, da sta avtorja v svoji nameri uspela. Navajeni smo že, da se ob raznih publikacijah, ki obravnavajo dogodke iz naše vojne preteklosti, pojavljajo pripombe ali pa celo sprožajo polemike; v našem primeru ni bilo nič od vsega tega, pač pa se zdi, da je knjižica ostala premalo opažena. Mogoče bo kak poznavalec razmer, ki je bil sam povezan z življenjem bolnišnice, našel kako nepopolnost ali nenatančnost, vendar bi bila to ob celoti prav gotovo odpustljiva napaka.

Zdi se mi, da tudi jezika ne smemo prestrogo, ali vsaj ne enostransko ocenjevati. Lektor bi bil res lahko krepkeje popravljal sintakso pa tudi besedišče, vendar bi se mu bilo znalo zgoditi, da bi bil prav s tem tudi uničil pridih partizanskega poročanja, ki sicer praga ustvarjati neko človeško toplino, ki smo jo danes že znova potrebni, ker se nam odmika.

Knjižico je sodobno, smiselno in lično opremil idrijski rojak Ivo Seljak-Copič, posebno vrednost pa ji dajejo še številne slike (16 fotografij, 4 risbe in ena skica), le škoda, da ni navedeno, kje so shranjeni izvirniki.

»Bolnišnica Pavla« je tako rekoč majhna monografija o partizanski bolnišnici, ki sta jo uničila čas in gozdna vlaga, a ki živi kot večer spomenik trpljenja in junaštva. Litera scripta manet!

Naj ta skromni prikaz zaključim z odlomkom iz knjižice:

»Ob odhodu nam je bilo žal naših postojank, naših gozdov, saj so nam dali zavetje v najtežjih časih. Ko smo se z avtomobili peljali mimo naše javke v Mrzli rupi, so nas domačini pozdravljali s solzami v očeh. Jokali smo mi

in ranjenci, žene, dekleta in starke iz bližnjih domačij. Za slovo so nam pripravili tudi slovesnost. V naše veselje pa so se v teh trenutkih mešali nekakšni očitki, da puščamo same in osamljene tiste dobrotnike, ki so v najtežjih časih imeli naše postojanke za sveto skrivnost. Sele potem, ko smo si obljubili, da se bomo še in še videli in se obiskovali, smo se laže poslovili.

Avtomobili so zdrčali po tribuški dolini čez Kobilico v Cepovan in Gorico...« (Str. 54)

Tomaž Pavšič

Pripombe k načrtu o urejevanju kulturnega centra

V prvi letošnji številki Idrijskih razgledov smo objavili zapis o načrtu za adaptacijo magazina ter sedanje kino dvorane v »Idrijski kulturni center«. Tokrat objavljamo prvi odmev na omenjeni članek in hkrati vabimo vse občane, da pomagajo pisмено ali ustno ustvarjati dokončno podobo bodočega kulturnega centra.

Uredništvo

Nisem poznavalec gradbeništva, še manj poznavalec problemov, ki jih srečuje arhitekt ob adaptaciji starih stavb v prostore, ki so namenjeni sodobnemu človeku, zato bodo morda nekatere moje pripombe zaletave. Skušajte zato razumeti to pisanje kot željo, da bi Idrija dobila kar najboljši prostor za odvijanje svojega kulturnega dogajanja, ki bi bil tudi kar se da najbolj uporabljiv in smiselno organiziran.

V tej želji je tudi zaskrbljenost, zato sem napisal, kar je po mojem mnenju prav, že prej, preden imamo načrte pred seboj, z upanjem, da bodo nekatere misli toliko pravilne, da bodo vsaj premisleka vredne.

Večino pomanjkljivosti sem opazil pri skicah gledališke dvorane.

Prva je: Prizidek k dvorani je premajhen in če bi zgradili takšnega, potem bi lahko dvorano uporabili samo za odrska dela z majhno zasedbo, ki so tudi tehnično lahko izvedljiva. Zaradi izolacije zunanjih шумov in še bolj zaradi urejenega prehoda z ene na drugo stran odra je potrebno imeti okrog odra obhodni hodnik, katerega prostor pa je lahko namenjen obenem še garderobam, maskirnicam in drugim prostorom, ki so končno lahko ločeni samo s špansko steno. Tako izkoriščen prehod bi ne podaljšal prizidka dosti več, kot je narisano na skici. Funkcionalnost bi bila večja, zdaj je ni.

Oder mora biti pravzaprav prirejen igralcu, ne gledalcu. Predvsem je zelo dobro, če je akustično oblikovan. Zavese namreč dušijo prehanje zvoka nazaj in to povzroča igralcu resen problem, ker nikoli prav dobro ne sliši, kdaj naj sredi dejanja vstopi. Domnevam, da bi oder, ki je na skici, imel prav to napako, pa čeprav njegova globina ni prav velika, kar je tudi napaka, ki pa se jo da zlahka rešiti brez povečanja prizidka. Pri modernem odru mora namreč odpasti razdalja med igralcem in gledalcem. Zato naj ne bo previsok, kvečjemu 1 meter ali le malo več, med prvo vrsto in odrom pa naj bo razdalja samo toliko, kolikor je je med vrstami sedežev. Gledalec tako neposredneje sprejema, pa tudi igralec lažje občuti razpoloženje publike. Zato nikakor ni potrebno, da bi bila meja med parterjem in odrom ukrivljena, kakor je to na skici, ampak je boljše, če je ravna. Če bi bil načrt temu prilagojen, bi za globino odra zadostoval prostor, ki mu ga določa

skica. Če pa bi hoteli usposobiti dvorano za vse vrste prireditev, potem bi morali misliti tudi na prostor za glasbeni orkester, zaradi katerega bi morali oder ustrezno preurediti (spodnji del pod odrsko ploskvijo), morda pa tudi nekoliko povečati. Zdi se mi, da bi bilo potrebno dobiti verjetno tudi prostor za shranjevanje kuliserije in druge gledališke opreme.

Tam, kjer bi bile pisarne, bi se lahko našel še nekoliko večji študijski prostor, ki bi lahko nudil zatočišče igralskim skupinam pri njihovem delu. Na skicah pravzaprav to ni nikjer predvideno, čeprav je neobhodno potrebno, saj upamo, da bo Idrija nekoč le imela razgibano kulturno življenje, ki ne bo odvisno le od »uvoza«.

To so moje pripombe. Drugače pa se mi zdi ideja o preureditvi teh stavb najboljša ureditev idrijskega kulturnega centra.

O tem, ali je bolje preurediti ti dve stavbi ali zgraditi novo, ki bi bila bolj funkcionalna, bi pač ne kazalo razmišljati, ker se mi zdi, da se s premišljenim načrtom da doseči tudi to.

Ugovor, da bi načrt zmanjšal estetsko vrednost in zgodovinsko pomembnost, je sicer na mestu. Priznati si pa vendar moramo, da sta s tega gledišča Stari magazin in kino dvorana lokalnega pomena, zato »greh« nad njima ne bo tako velik. Prav gotovo pa bosta stavbi mnogo pridobili na svojem pomenu, še zlasti, če ju bomo znali prav izkoristiti, kar je pa že drugo vprašanje.

Silvij Božič

Nova razprava o idrijskem rudišču

Letošnjega maja (z lansko letnico) je izšla v 10. knjigi strokovne revije Geologija obsežna študija diplomiranega geologa Ivana Mlakarja z naslovom: Primerjava spodnje in zgornje zgradbe idrijskega rudišča.

Preden v nekaj stavkih omenim najnovejšo Mlakarjevo razpravo, ne bo odveč, če opozorim tudi na starejša dela, ki govorijo o istem problemu. Pred prvo svetovno vojno so pisali o geološki zgradbi ter vprašanju starosti idrijskega rudišča Lipold, Kossmat ter Kropač. Posredno pišeta o tem še Pilz ter Limanovsky. Interpretacija geoloških razmer v rudišču ter bližnji okolici jim je očitno delala veliko težav, saj se teorije posameznih avtorjev med seboj precej razlikujejo. Posebno cenjena

je bila Kropačeva razlaga nastanka zgradbe idrijskega rudišča (Kropač, J., 1912, Über die Lagerstättenverhältnisse des Bergbaugebietes Idria, Wien). Rečem lahko, da so tja do leta 1958 potekala skoraj vsa rudarska dela v jami na podlagi njegovih geoloških kart.

Naslednje večje delo o rudišču je izšlo šele leta 1958. V Geologiji 4 je objavil Berce razpravo (Berce, B., 1958, Geologija živosrebrnega rudišča Idrija, Ljubljana), v kateri obsežno piše o geološkem sestavu rudišča, o tektoniki ter nastanku strukture rudišča, o mineralizaciji in končno podaja še vrsto tehtnih dokazov za triadno starost rudišča. Njegova interpretacija rudišča je sicer enostavna, kar ima seveda določene prednosti, vendar pa sloni na nekaterih napačnih stratigrafskih zaključkih.

Deset let po izidu Bercetove razlage razmer v rudišču smo dobili sedaj novo, Mlakarjevo teorijo o nastanku zgradbe rudišča, ki v bistvenih točkah nasprotuje Bercetovi razlagi. V pričujočem zapisu bomo samo opozorili na poglavja v Mlakarjevi razpravi. Zal pa ne moremo navajati vseh argumentov, s katerimi avtor zagovarja svojo razlago.

V prvih dveh poglavjih razpravlja Mlakar o srednjetriadnih stratigrafskih problemih, ki so ključ za razrešitev tektonike v rudišču. Obsežno piše o razvoju langobardskih plasti v jami. Posebno podrobno še o tako imenovanih »psevdoziljskih« ter »psevdogrödenskih« plasteh ter argumentirano zavrača Bercetovo stratigrafsko uvrstitev teh plasti.

Stratigrafski zaključki služijo Mlakarju za določitev lege idrijskega rudišča v krovni zgradbi idrijsko-žirovskega ozemlja ter za razlago nenavadno komplicirane tektonike rudišča.

V nadaljnjih dveh poglavjih piše o geoloških razmerah v območju Talnine in Severnega kontakta spodnjega dela jame. Zgornja jamska zgradba je dosti bolj komplicirana. V grobem jo Mlakar razdeli na severni in južni blok, ki ju loči dolg pas mladopaleozojskega skrilavca. Iz geoloških odnosov v posameznih delih rudišča sklepa nato, v kakšnih odnosih so bili posamezni deli pred nastankom sedanje zgradbe rudišča. Za lažje razumevanje razmer v rudišču so razpravi dodani geološki karti II. medobzorja in VI. obzorja ter trije profili skozi rudišče.

V zaključnem poglavju razloži Mlakar originalno teorijo o razvoju strukture idrijskega rudišča. Poglavje predstavlja integracijo vseh prejšnjih ugotovitev. Naj na kratko povzamem: tektonika potrjuje, da je rudišče res nastalo v srednji triadi. Ob bolj ali manj vertikalnih prelomih je nastal tektonski jarek, tako da so prišle na velikih dolžinah v stik kamnine različnih starosti. Skozi te prelome so prihajale hidrotermalne raztopine, oplemenitene z živim srebrom, ter orudile različne stratigrafske člene. V terciarju so bile orudene plasti močno nagubane in narinjene od severa na današnje območje. V končni fazi alpske orogeneze so rudišče presekali še dinarsko usmerjeni prelomi, ki so že sicer zamotano zgradbo še bolj zakomplicirali.

Iz zgornjega kratkega povzetka si seveda ne moremo ustvariti niti približne slike o zgradbi rudišča. V ilustracijo, da je moral avtor rešiti vrsto zamotanih geoloških problemov, naj navedem mnenje znanega ruskega akademika geologa V. I. Smirnova, ki ga navaja tudi Mlakar v začetku svojega dela. Smirnov je konec leta 1964 obiskal Idrijo in kasneje zapisal: Videl sem mnogo rudišč v raznih delih sveta in med njimi nekatera zelo zapletena. Toda odkrito priznam, da rudišča s tako komplicirano zgradbo kot v Idriji še nisem videl; nedvomno spada v strukturnem pogledu med najbolj komplicirana endogena rudišča na svetu.

O tem, koliko se mu je posrečilo približati resnici o nastanku zgradbe rudišča, dá avtor v zadnjem poglavju svoje razprave naslednje mnenje: Nova razlaga geološke zgradbe idrijskega rudišča je le stopnja v spoznavanju te nenavadno zapletene geološke strukture. Vendar nam rezultati raziskovanja kažejo, da je nova interpretacija zelo blizu dejanskemu stanju.

Na koncu naj le še omenim, da je to že četrta Mlakarjeva razprava in je plod desetletnega intenzivnega študija razmer v rudišču ter bližnji in daljni okolici Idrije. Tudi marsikatera ugotovitev iz njegove zadnje razprave je življenjskega pomena za rudišče in s tem posredno tudi za Idrijo. Prav to pa je bogato zadoščenje avtorju za izjemno strokovno zavzetost.

Jože Čar

O delu občinske skupščine

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE Z DNE 28. FEBRUARJA 1968

Na osmi skupni seji občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti je Skupščina občine Idrija obravnavala:

1. Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o prispevkih in davkih občanov v občini Idrija. Zaradi sprememb zveznega in republiškega zakona o prispevkih in davkih občanov je bilo potrebno spremeniti tudi ustrezni občinski odlok. V letošnjem letu se pri obdavčevanju uvajajo pomembne novosti. Vsi obrtniki, ki pri svojem poslovanju po odbitku stroškov dosežejo dohodek, ki presega 15.000 din letno, morajo obvezno voditi poslovne knjige. S tem je dana večja možnost za pravilno obdavčitev zasebnih obrtnikov po dejansko doseženem dohodku. Za kmetijske davčne zavezance je pomembna novost v tem, da se je odpravila dose-

danja razvrstitev katastrskih občin v tri skupine in so vse katastrske občine v naši občini, v skladu z republiškim priporočilom, razvrščene v četrto skupino katastrskih občin, v kateri so najnižje obremenitve. Kmetijski zavezanci so bili tudi oproščeni plačila prispevkov iz kmetijstva, kolikor katastrski dohodek od negozdnih površin ne presega 2.000 Ndin, zavezanci, ki živijo v krajih nad 800 m nadmorske višine, pa kolikor njihov dohodek ne presega 3.000 Ndin. Kmetijski zavezanci so bili tudi oproščeni plačila davka od kmečkih zgradb.

2. Odlok o letnih najvišjih in povprečnih osebnih dohodkih delavcev, na podlagi katerih se določa pavšalna in dejanska osnova za odmero prispevkov od obrtnih in drugih dejavnosti ter intelektualnih storitev. Občinska skupščina mora vsako leto posebej predpisati, koliko znaša letni kosmati osebni dohodek delavca

ustrezne strokovne izobrazbe v družbenem sektorju, da bi se na podlagi tega lahko določila dejanska in pavšalna osnova za odmero prispevkov od obrtnih dejavnosti v ustreznih strokah.

3. Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o občinskem prometnem davku. S spremembo odloka o občinskem prometnem davku so bila v naši občini planinska društva oproščena plačevanja občinskega prometnega davka od alkoholnih pijač in je bila tako tem društvom dana možnost, da izboljšajo svoje finančno stanje.

4. Odlok o oprostitvi plačila prispevka od sredstev skupne porabe gospodarskih organizacij. Z republiškim zakonom je bila v tem letu dana občinskim skupščinam možnost, da predpišejo plačevanje prispevka od sredstev iz sklada skupne porabe. Če po zveznem zakonu se od sredstev skupne porabe ne plačuje prispevek od tistih sredstev sklada, ki se dajo namensko za stanovanjsko izgradnjo. Občinska skupščina je menila, da uvedba tega prispevka ne bi bila v interesu občinske skupnosti. Delovne organizacije v občini že vrsto let na podlagi prostovoljnega dogovora dajejo velika sredstva za potrebe naše komunalne izgradnje. Kolikor bi morali od teh sredstev plačevati še poseben prispevek, bi to gotovo imelo za posledico zmanjšanje sredstev za takšne namene. Iz navedenih razlogov je občinska skupščina sklenila, da se prispevek od sredstev skupne porabe gospodarskih organizacij ne predpiše.

5. Odlok o komunalnih taksah v občini Idrija. S tem odlokom je bilo uvedeno plačevanje komunalnih taks za motorna vozila. Takšni zavezanci so vsi zasebni lastniki osebnih avtomobilov in tovornjakov.

6. Odlok o dopolnitvah odloka o prispevku za uporabo mestnega zemljišča. Z dopolnjenim odlokom je bilo vpeljana plačevanje prispevka za uporabo mestnega zemljišča tudi v Cerknem. Naselje se razdeli v dve kategoriji, od katerih obsega I. kategorija center naselja, II. kategorija pa ostali del naselja, v katerem so zemljišča, ki so že ali po bodo v najkrajšem času komunalno urejena. Višina prispeka znaša v I. kategoriji 0,20 din, v II. pa 0,15 din od m² koristne stanovanjske površine, kar pomeni, da so tarife enake tistim v Idriji.

7. Odlok o ustanovitvi Slikarske kolonije v Idriji. Na pobudo kulturnih delavcev v Idriji ter v sodelovanju z idrijskimi rojaki, ki žive izven Idrije, je občinska skupščina po zgledu Škofje Loke ter Zagorja ob Savi sprejela odlok, da se tudi v Idriji ustanovi Slikarska kolonija. V tej koloniji se bodo enkrat letno sestajali slikarji — umetniki ter uporabljali idrijske motive. Vsak udeleženec kolonije bo podaril organizatorju eno sliko, ki jo bo ustvaril v koloniji, tako da bo Idrija postopoma dobila potrebni fond slik za morebitno ustanovitev lastne umetniške galerije. Delovanje kolonije vodi upravni odbor, sestavljen iz 7 članov, ki so jih imenovali občinski svet za kulturo in prosveto, občinska zveza kulturnoprosvetnih organizacij, občinska konferenca SZDL, občinski sindikalni svet ter Društvo slovenskih likovnih umetnikov.

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE DNE 28. MARCA 1968

Deveta skupna seja obeh zborov skupščine občine Idrija je obravnavala:

1. Odlok o občinskem proračunu za leto 1968. Občinski proračun predvideva za leto 1968 skupnih dohodkov v višini 10.087.000 din ali za

10,5% več kot lansko leto. V tem znesku je všteti tudi 682.000 din, ki jih je namensko dodelila Republiška izobraževalna skupnost za potrebe šolstva v naši občini. V skupni strukturi proračunskih dohodkov predstavlja prispevek iz osebnega dohodka iz delovnega razmerja 51,7%, davki 29,8%, takse 7,1% ter ostali dohodki 11,4%. Zahtevki uporabnikov občinskega proračuna so v tem letu znašali 41% več, kot je vseh proračunskih sredstev. Zaradi tega je skupščina pri razdelitvi proračunskih dohodkov upoštevala predvsem sledeča stališča:

— šolstvu je potrebno iz proračuna zagotoviti sredstva v lanskoletni višini, zvišana procentualno za toliko, kolikor se je povečal proračun v letu 1968. Ostala manjkajoča sredstva, predvsem za strokovno šolstvo, naj bi se zbrala iz prispevkov gospodarskih organizacij;

— zagotoviti je potrebno sredstva za redno odplačevanje anuitet ter za kritje neporavnanih obveznosti iz prejšnjih let;

— skladno s porastom osebnih dohodkov v gospodarstvu je vsem organom in zavodom, ki se financirajo iz proračuna, treba zagotoviti sredstva za 5% povečanje osebnih dohodkov;

— materialni in funkcionalni izdatki praviloma ostanejo v višini lanskoletne potrošnje. Zvišajo se samo tistim uporabnikom proračuna, ki imajo zaradi višjih cen ali zakonskih predpisov nove oziroma dodatne obveznosti.

Na pogladi gornjih kriterijev so posamezni uporabniki občinskega proračuna dobili sledeča sredstva: šolstvo in vzgoja 4.578.592 din, znanstvena in kulturnoprosvetna dejavnost 405.799 din, socialno skrbstvo 1.187.663 din, zdravstvo 136.997 din, komunalna dejavnost 144.136 dinarjev, državni organi (uprava, sodišče, milica) 2.092.268 din, družbenopolitične organizacije 253.244 din, negospodarske investicije 139.841 din, intervencije v gospodarstvu 549.535 din.

2. Analizo o ogroženosti občine pred elementarnimi in drugimi hudimi nesrečami ter varstvo pred njimi. Občinska skupščina je obravnavala gradivo o ogroženosti občine pred elementarnimi in drugimi hudimi nesrečami ter na podlagi analize in določil republiškega zakona o varstvu pred elementarnimi in drugimi hudimi nesrečami sprejela ustrezne ukrepe za preprečevanje elementarnih in drugih hudih nesreč oziroma za uspešno intervencijo v primeru takih nesreč.

3. Skupščina je obravnavala poročila o poslovanju Komunalnega sklada, cestnega sklada, sklada za financiranje izgradnje zdravstvenega doma in obratnih ambulanz ter sklada skupnih rezerv gospodarskih organizacij za leto 1967.

4. Odredbo o najvišjih maloprodajnih cenah in maržah za nekatere prehrabene proizvode ter drva za kurjavo in premog. S spremembo zveznega predpisa cena drv ni več pod kontrolo službe za cene. Gozdne gospodarske organizacije so bile pooblašene, da samostojno oblikujejo prodajne cene drv glede na tržne razmere. Glede na to je bilo potrebno iz odredbe črtati določilo o najvišjih maloprodajnih cenah za drva za kurjavo. Istočasno je bila tudi določena nova cena za prodajo pakiranega sladkorja v višini 2,70 din za kg, medtem ko se je cena olju v plastični embalaži sprostila.

5. Odlok o obvezni deratizaciji v mestu Idrija. Odlok določa, da se najmanj enkrat letno opravlja v Idriji splošna deratizacija, prav tako pa tudi v Spodnji Idriji, Cerknem in Črnem vrhu. Deratizacija se mora izvesti v vseh

stanovanjskih hišah, komunalnih napravah, javnih lokalih, obrtnih delavnicah, delovnih organizacijah in zavodih. Stroški za izvedbo bremenijo koristnike. Doslej se v naši občini deratizacija ni sistematično izvajala, kar je imelo za posledico naglo razmnoževanje glodalcev, kar je predstavljalo stalno nevarnost za morebitno razširitev akutnih nalezljivih bolezní.

6. Sklep o podaljšanju prisilne uprave v obrtnem podjetju »Obrtnik« Cerčno. Občinska skupščina je že 28. marca 1967 sprejela sklep o uvedbi enoletne prisilne uprave v obrtnem podjetju »Obrtnik« Cerčno ter imenovala prisilnega upravitelja. Kljub prisilni upravi se poslovanje Obrtnega podjetja ni bistveno izboljšalo in je zato grozila likvidacija podjetja. Kasneje se je v sporazumu z Rudnikom živega srebra pristopilo k saniranju podjetja v tem smislu, da bi podjetje izdelovalo predvsem določene predmete za potrebe rudnika. Istočasno se je imenoval tudi novi prisilni upravitelj. Izdelan je bil sanacijski program, iz katerega je razvidno, da je možno podjetje sanirati s preusmeritvijo proizvodnje pretežno za rudniške potrebe, s podaljšanjem odplačilnih rokov za kredite in z odobritvijo novega kredita v višini 100.000 dinarjev ter z zaposlitvijo ustreznega kadra. Vse to je možno izvesti le, če se podaljša doba prisilne uprave, zaradi česar je občinska skupščina sprejela sklep o podaljšanju prisilne uprave še za eno leto.

7. Sklep o hrambi in vodenju dvojníkov (drugega izvoda) matičnih knjig. S tem sklepom je bil Republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije pooblaščen, da hrani in vodi dvojnike matičnih knjig za občino Idrija.

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE Z DNE 29. APRILA 1968

Na deseti skupni seji obeh zborov je občinska skupščina Idrija obravnavala:

1. Poročilo o delu in problematiki Občinskega inšpektorata v letu 1967.

2. Poročilo o delu in problematiki Postaje milice Idrija v letu 1967.

3. Odlok o hišnem redu. Dosedaj veljavni Odlok o hišnem redu je bil sprejet že leta 1956 in je bil zato v nasprotju s številnimi spremembami na področju stanovanjske zakonodaje v zadnjih letih. Odlok določa odgovorne organe in osebe za izvajanje njegovih določil, vsebuje podrobne določbe o sklenitvi stanovanjske pogodbe, vselitvi in izselitvi stanovanja, pravice in dolžnosti imetnika stanovanjske pravice ipd. Določen je način uporabe stanovanja, in sicer so našteje glavne dolžnosti stanovalcev pri uporabi stanovanja kakor tudi taksativno prepovedana določena dejanja in opravila v stanovanjih ali skupnih delih hiše. Predpisan je raspored, uporaba ter čiščenje skupnih prostorov in naprav v hiši kakor tudi postopek za izvajanje različnih predelav in adaptacij, ki jih opravijo stanovalci sami. Končno vsebuje odlok tudi denarne kazni za kršilce posameznih določil.

4. Odlok o dopolnitvah odloka o prispevku za uporabo mestnega zemljišča. Dopolnjeni odlok ureja uvedbo prispevka za uporabo mestnega zemljišča v Spodnji Idriji. Tudi v Spodnji Idriji je bilo naselje razdeljeno v dve coni, v obeh conah pa je bil določen prispevek v enaki višini kot v Idriji v ustreznih conah.

5. Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o upravnih taksah. Februarja letos je občinska skupščina sprejela sklep o zvišanju taks za izdajo ali podaljšanje potnega lista od prejš-

njih 15 din na 150 din, za vizum pa od 10 din na 50 din. Zvišanje upravnih taks je imelo za posledico, da se je zelo zmanjšalo število občanov, ki so vlagali zahteve za izdajo novih oz. podaljšanje veljavnosti starih potnih listin. S tem so bili znatno nižji tudi dohodki občinskega proračuna iz naslova upravnih taks. Zaradi tega je s spremenjenim odlokom občinska skupščina znižala višino upravne takse za izdajo potnega lista od 150 din na 65 din ter za izdajo vizuma od 50 na 20 din.

6. Odredbo o spremembah odredbe o najvišjih maloprodajnih cenah in maržah za nekatere prehranske proizvode. S spremembo odredbe je bilo podjetju »Mlinotest« iz Ajdovščine odobreno, da lahko poviša ceno črnemu kruhu na 1,50 din za kg, belemu pa na 2,20 din za kg. Istočasno je skupščina odobrila novo maloprodajno ceno za mleko v višini 1,45 din za liter.

7. Sklep o pooblastitvi Temeljne izobraževalne skupnosti Idrija za opravljanje nalog skupnosti otroškega varstva. S tem sklepom je bila občinska Temeljna izobraževalna skupnost pooblaščen, da opravlja tudi naloge skupnosti otroškega varstva, kar bo zagotavljalo enotno in racionalno reševanje skupnih problemov v istem organu.

8. Končno je skupščina sprejela tudi sklep, da prevzame skupaj z ostalimi primorskimi občinami pokroviteljstvo nad zborovanjem zgodovinarjev v Novi Gorici ob 25-letnici vstaje na Primorskem.

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE Z DNE 11. JUNIJA 1968

Na 11. seji občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti je skupščina občine Idrija obravnavala:

1. Program negospodarskih investicij v občini Idrija za leto 1968. V letu 1968 bodo skupne negospodarske investicije (brez stanovanjske izgradnje) v občini Idrija presegle lanskoletna vlaganja. Med pomembnejša dela je treba zlasti šteti izdelavo urbanističnega programa občine, izmero in urbanistični načrt Idrije ter zazidalni načrt za Crni vrh. Program predvideva asfaltiranje nekaterih ulic v Idriji ter ureditev javne razsvetljave, izgradnjo nekaterih novih stanovanj, ki bodo predvsem služila kot nadomestna stanovanja za občane, ki se bodo izselili iz dotrajanih stavb v Rozmanovi ulici, kjer se bo v bodoče gradilo novo mestno središče. V Idriji, Cerknem in Sp. Idriji se bodo gradili novi in obnavljali že obstoječi vodovodi. Preuredili se bosta pokopališči v Idriji in Sp. Idriji. 600.00 din je po programu zagotovljenih za rekonstrukcijo in asfaltiranje ceste Crni vrh — Godovič, znatna sredstva pa so predvidena tudi za elektrifikacijo Bele in Cekovnika, Straže in Kanjega dola. V okviru programa so zagotovljena sredstva za gradnjo ceste iz Loga k bolnici Franja ter sredstva za različna manjša komunalna dela skoraj v vseh naseljih občine. V okviru negospodarskih investicij so bila zagotovljena znatna sredstva za prosveto in kulturo. Za dograditev osnovne šole v Sp. Idriji je zagotovljenih 1.400.000 Ndin, za obnovo drugih šolskih poslopij pa 100.000 novih din. Za izgradnjo delavnice za tehnični pouk na gimnaziji je določenih 150.000 Ndin, za nabavo opreme na isti šoli pa 326.000 Ndin. Za izdelavo načrtov za osnovno šolo v Idriji in Črnem vrhu predvideva program 200.000 Ndin, za opremo ostalih osnovnih šol pa prav enak znesek. Omenimo naj še, da so zagotovljena tudi potrebna sredstva za delno preureditev rudni-

škega magazina v kulturne namene, kakor tudi sredstva za ureditev prostorov za arhiv v gradu in za ureditev občinske stavbe. Z razpoložljivimi sredstvi bo letos tudi dokončana I. faza gradnje športnega rekreacijskega centra.

2. Poročilo o problematiki vodne oskrbe Idrije:

Oskrba Idrije z vodo postaja vedno bolj peča. Obstoječe vodovodne naprave ne zadoščajo današnjim potrebam. Zaradi tega postaja vedno bolj aktualno, kako zagotoviti za sedanje in bodoče potrebe mesta potrebne količine zdrave pitne vode. V poštev pride več možnosti, in sicer črpanje vode v izviru v Podrateji in pa varianta oskrbe z vodo od izvira Idrije. Po izčrpani obravnavi analize, ki jo je pripravilo podjetje Projekt nizke gradnje v Ljubljani, je skupščina sklenila, naj se bodoče raziskave in delo v zvezi s problematiko vodne oskrbe Idrije usmeri v varianto, ki je investicijsko najbolj ugodna in terja najnižje pogonske stroške.

Kot taka pa prihaja v poštev predvsem varianta, ki predvideva zajetje iz izvira Idrije in ki poteka po dolini Nikove s predorom v Slanice.

3. Odlok o zaključnem računu o izvršitvi proračuna za leto 1967:

Skupni dohodki proračuna za leto 1967 so bili doseženi v višini 6.630.000 Ndin, kar pomeni, da so bili za 141.852 Ndin manjši, kot je bilo predvideno z rebalansom občinskega proračuna. Ako pa iz proračunskih sredstev izločimo sredstva, izbrana iz naslova prispevka za uporabo mestnega zemljišča, ki so se mimo proračuna stekala neposredno v komunalni sklad, je realizacija dohodkov občinskega proračuna za 133.147 novih din ali za 2 % višja, kot je bilo predvideno. Skupni proračunski izdatki v preteklem letu so znašali 6.296.000 Ndin, ali za 1,9 % manj, kot je bilo predvideno. Presežek realiziranih dohodkov znaša tako okrog 248.000 Ndin in je bil prenesen kot dohodek v občinski proračun za leto 1968.

4. Odlok o spremembah odloka o komunalnih taksah v občini Idrija.

S tem odlokom je bil spremenjen odlok o komunalnih taksah v občini Idrija ter z njim znižane komunalne takse za motorna vozila zasebnih avtoprevoznikov za 70 % predpisane republiške takse. Enake takse so predpisale tudi sosednje občine, zaradi česar je občinska skupščina menila, da je edino primerno, da so tudi v naši občini zasebni avtoprevozniki enako obremenjeni kot v sosednjih občinah.

5. Odlok o premijah za kravje mleko za leto 1968.

Kakor vsako leto so tudi letos kmetijske zadruge deležne posebne zvezne oz. republiške premije za mleko, kolikor takšno premijo prizna kmetijski delovni organizaciji tudi občinska skupščina, na katere območju ima zadruga svoj sedež. Po občinskem odloku je zagotovljena premija v višini 0,10 Ndin za liter prodanega mleka.

6. Odlok o spremembah in dopolnitvah odloka o določitvi najnižjega zneska osebnega dohodka za nekatera dela in poklice delavcev pri zasebnih delodajalcih.

Republiški zakon določa, da se za dela in poklice delavcev, ki delajo pri zasebnih delodajalcih, za katere ni mogoče ugotoviti povprečnega osebnega dohodka, ki ga za enako ali podobno delo povprečno prejemajo delavci v delovnih organizacijah, določijo najnižji znesek osebnega dohodka s sklepom občinske skupščine. Na podlagi navedenega zakonskega določila je zato občinska skupščina sprejela spremembo občinskega odloka, s katero je prilagodila povprečne osebne dohodke navedenih delavcev z letošnjimi gibanji osebnih dohodkov delavcev, ki delajo v družbenem sektorju.

7. Skupščina je sklepala o predhodnem soglasju k sklepu skupščine komunalne skupnosti socialnega zavarovanja delavcev Nova Gorica o zbiranju dodatnega prispevka za zdravstveno zavarovanje od dopolnilnih dohodkov. Z dodatno uvedbo prispevka za zdravstveno zavarovanje v višini 4 % od neto osebnega dohodka iz delovnega razmerja, ki ga plačujejo zavezanci, ki opravljajo dopolnilno obrtno dejavnost, so prizadeti obrtniki začeli množično odjavljati dopolnilno obrt. Zaradi tega je skupščina občine Idrija z navedenim sklepom dala predhodno soglasje k sklepu skupščine socialnega zavarovanja delavcev Nova Gorica, da se navedeni dodatni prispevek zniža od 4 na 1,8 %. Navedeni sklep je bil sprejet v upanju, da bo to ustavilo odjavljanje obrti glede na veliko pomnkanje ustreznih obrtnih delavcev v občini Idrija.

8. Sklep o najetju bančnega kredita za kreditiranje stanovanjske izgradnje kmetov — borcev NOV.

Upravni odbor stanovanjskega sklada pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije je dodelil naši občini 60.000.— Ndin brezobrestnega dolgoročnega kredita za kreditiranje stanovanjske izgradnje kmetov — borcev in invalidov iz NOV s pogojem, da k temu znesku participira enak znesek tudi občinska skupščina. Zaradi tega je bil sprejet ustrezen sklep o najetju kredita pri Kreditni banki in hranilnici v Novi Gorici za kreditiranje stanovanjske izgradnje kmetov — borcev NOV.

SEJA OBČINSKE SKUPŠČINE
Z DNE 25. JUNIJA 1968

Skupščina občine Idrija je na 12. skupni seji občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti obravnavala:

1. Zvezne teze o sistemskih preureditvah zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja. Poslanec socialno zdravstvenega zbora republiške skupščine Jože Oblak je odbornike seznanil z vsebino tez o sistemskih preureditvah zdravstvenega varstva in zdravstvenega zavarovanja v Jugoslaviji. Pojasnil je tudi stališča republiške skupščine, republiške konference SZDL in republiških sindikatov do teh tez. Iz navedenih stališč izhaja, da se ta problematika nikakor ne more radikalno reševati, ampak naj se sistem samo izpopolni, republike pa naj v okviru svojih zmogljivosti in pripravljenosti zavarovancev izdelajo konkretna stališča. Po razpravi je občinska skupščina soglasno podprla navedena republiška stališča.

2. Stanje in nadaljnje možnosti razvoja Obrtnega podjetja »Učila« Idrija.

Skupščina je obravnavala poročilo sveta za gospodarstvo, ki je bilo izdelano na osnovi analize, ki jo je pripravila komisija, ki je bila pred časom imenovana, da ugotovi problematiko in nadaljnje možnosti delovanja Obrtnega podjetja »Učila« v Idriji. Iz poročila izhaja, da je navedeno podjetje sposobno proizvajati svoje izdelke, sposobno prodajati, dasi je učinek prodajne službe prenizek, da pa ni sposobno organizirati lastnega poslovanja (finance, računovodstvo). Na osnovi takšnih ugotovitev je zato komisija prišla do naslednjih zaključkov:

Podjetje ima možnost obstoja in razvoja pod pogojem, da se obstoječim kreditom po-

daljša odplačilni rok ter da se odobri nov kredit do višine 40.000.000 Sdin za obratna sredstva ter pod pogojem, da se uredi notranja organizacija podjetja z zaposlitvijo ustreznih strokovnjakov. Kolikor pa navedenih pogojev ne bi bilo mogoče zagotoviti, podjetje za nadaljnje delovanje nima pogojev. Na podlagi gornjega poročila sveta za gospodarstvo ter po obrazložitvah predstavnikov podjetja »Učila« je nato skupščina z večino glasov sprejela sklep, da se Obrtnemu podjetju »Učila« rok za konstituiranje ne podaljša več.

SEJA OBCINSKE SKUPSCINE Z DNE 15. JULIJA 1968

Skupščina občine Idrija je na 13. skupni seji obeh zborov obravnavala:

1. Problematiko finansiranja izobraževanja v letu 1968.

1. Odlok o zazidalnem načrtu za Črni vrh. Osnove zazidalnega načrta Črni vrh je odbornikom pojasnil projektant prof. ing. Edo Mihc. Načrt izhaja iz pomembne turistične lege Črnega vrha. S tem v zvezi je bil sprejet tudi sklep o najetju posojila v znesku 80 milij. Sdin za dve vlečnici v Črnem vrhu.

3. Odlok o delnem zazidalnem načrtu za Idrijo. Odlok obravnava zazidalno ureditev predela pod Vojskarsko cesto. Načrt je izdelal Projektivni atelje v Ljubljani.

4. Sklep o načinu uporabe sredstev, ki se stekajo od dela subvencioniranih stanarin. Od

sredstev, namenjenih za delno subvencioniranje stanarin, se je doslej nabralo približno 40 milijonov Sdin, za katere je bilo sklenjeno, da se dajo Stanovanjskemu podjetju Idrija kot lastna udeležba občinske skupščine za gradnjo stanovanj za potrebe javne uprave, šolstva, milice in drugih.

5. Odlok o petdnevnem delovnem tednu uprave skupščine občine Idrija.

Skladno z republiškim zakonom je občinska skupščina sprejela odlok, s katerim uvaja 5-dnevni delovni teden za upravne organe občinske skupščine. Po tem odloku začno delati občinski upravni organi s celodnevnim deljenim delovnim časom, in sicer v letnem času od 7,30 do 16,30 in v zimskem času od 8,30 do 17,30. Sobote so dela prosti dnevi. Istočasno je skupščina pooblastila Postajo milice v Idriji, da glede na značaj njenega dela sama ureja svoj delovni čas.

6. Odlok o spremembah odloka o ustanovitvi sklada za društvene dejavnosti.

S spremembo odloka je bil določen nov način sestave upravnega odbora sklada za društvene dejavnosti, kar bo omogočilo večjo kvaliteto in učinkovitost njegovega dela.

7. Sklep o najetju posojila za dokončanje ceste v bolnico Franja.

Skupščina je sprejela sklep, da se pri Kreditni banki in hranilnici Nova Gorica najame posojilo v znesku 10 milijonov Sdin za dokončanje ceste v bolnico Franja.

Kulturno-prosvetni pregled št. 2

Uredništvo Idrijskih razgledov nadaljuje z objavljanjem »kulturno-prosvetnega pregleda«. Tudi to pot zaradi pomanjkanja podatkov ni bilo moč zajeti vanj vseh kulturnih dogodkov v občini. Uredništvo prosi vsa društva, šole in druge ustanove, ki same prirejajo ali pa organizirajo razne kulturne prireditve (dramske predstave, koncerte, literarne in druge večere, razstave i. dr.) in akcije, da o tem pošljejo najnujnejše podatke na naslov: Uredništvo Idrijskih razgledov, Idrija, poštni predal 11.

V prvem kulturno-prosvetnem pregledu (Id. r., 1/68) je med drugim po pomoti izpadel tudi podatek o »Beethovnovem večeru«, ki je bil ena najboljših klubskih prireditev ne le v Idriji, temveč v Sloveniji; večer je bil pripravil režiser Marjan Belina iz Ljubljane s pomočjo prof. Vinka Čudermána, nastopili pa so dijaki gimnazije, ki so svoj večer ponovili tudi v Mariboru.

Idrijski klub mladih je zbral natančne podatke o vseh prireditvah v svojih prostorih, ki so bile v času od 1. IX. 1967 do 12. V. 1968, in jih objavil v Glasilu občinske konference SZDL (št. 6-VII), ki je izšla na dan mladosti. Iz tega poročila se vidi, da je bilo v tem času v klubu 19 različnih predavanj, 16 je bilo koncertov ali proslav oziroma večerov, ki so vključevali literaturo, glasbo ali humor; nadalje je bilo 8 razstav, medtem ko je vodstvo kluba priredilo tudi 11 filmskih predstav in nekatere filme prikazalo tudi mladim v Spodnji Idriji, Otaležu, Šebreljah, Godoviču, Kanomlji in Ledinah.

O mnogih prireditvah so poročale Primorske novice, pa tudi v Delu in na RTV je vedno več vesti o razgibanem kulturnem življenju v naši občini.

1. 4. III. Ustanovni sestanek »Slikarske kolonije Idrija« (Občinska skupščina)

2. 7. III. Glasbeni večer ob dnevu žena (Klub mladih, glasbena šola)

3. 8. III. Koncert sopranistke Bogdane Stritarjeve ob dnevu žena (ZKPO)

4. 10. III. Dan žena v Otaležu (Osnovna šola, Klub mladih Otalež)

5. 14. III. Literarni večer Mitja Meršola in Janeza Pirša (Klub mladih)

6. 20. III. Večer humorja in satire. Tone Fornezz, Žarko Petan, Evgen Jurič. (ZKPO, Klub mladih)

7. 25. III. Večer rimske lirike. Dr. Franjo Smerdu, dr. Kajetan Gantar, Božidar Borko, Helena Šober-Zajc, Mirko Polič, Lucija Zabkar. (ZKPO)

8. 31. III. N. V. Gogolj: Ženitev. Igralska družina mladinskega kluba Lokavec, gostovanje v Črnem vrhu.

9. 4. IV. Oscar Wilde: Kako važno je biti resen. Slovensko gledališče Trst, gostovanje v Idriji.

10. 10. IV. »Quiz prireditve 33 sekund«. Skupine RŽS, Gimnazija A in B, Klub mladih (Klub mladih)

11. 22. IV. Molière: Šola za ljubosumne in neumne. Goriško gledališče, gostovanje v Idriji. (ZKPO)

12. 26. IV. Proslava v počastitev 27. aprila in 1. maja. Zborovske pesmi, deklamacije, solisti instrumentalisti. (Dijaki gimnazije in gojenci glasbene šole)

13. 26. IV. Promenadni koncert rudarske godbe na pihala.

14. 28. IV. Fran S. Finžgar: Razvalina življenja. Igralska družina Vojsko.

15. 28. IV. Kulturni izlet v Trst (okrog 100 ljudi iz Idrije in občine). Obisk predstave »Zenova izpoved« in nagraditev glavnega igralca, idrijskega rojaka Silvija Kobala. (ZKPO)

16. 5. V. »Mariša«. Prosvetno društvo »Milojka«, Gorje-Poče-Trebenče. Premiera v Gorjah.

17. 5. V. Fran S. Finžgar: Razvalina življenja. Igralska družina Vojsko, gostovanje v Govejku.

18. 7. V. Produkcija glasbene šole v Idriji.

19. 11. V. Koncert moškega okteta iz Karlovca v Idriji.

20. 11. V. Nastop solistov glasbenih šol Primorske v Ajdovščini. Sodelovali gojenci glasbene šole iz Idrije in Cerknega.

21. 12. V. Koncert rudarske godbe na pihala na Opčinah pri Trstu.

22. 15. V. Proslava v počastitev mednarodnega dneva Rdečega križa. Koncert mladinskega zbora gimnazije, nastop igralca Saše Miklavca in enodejanka Miroslava Vilharja »Poštena deklica« (MKUD gimnazije)

23. 19. V. Kole Čašule: Veja v vetru. Prosvetno društvo »Jurko«, Gore-Dole, premiera na Gorah.

24. 20. V. Podelitev »Bevkovih značk« na gimnaziji Jurija Vege. Literarni nastop Franceta Bevka, Cirila Zlobca in Ivana Minattija.

25. 23. V. Glasbeni večer glasbene šole Idrija.

26. 24. V. Podelitev »Bevkovih značk« na osnovni šoli Idrija, Spodnja Idrija in Cerkno. Literarni nastop Franceta Bevka in Vide Breštove.

27. 25. V. Koncert moškega pevskega zbora »Srečko Kosovel« iz Ajdovščine v Cerknem.

28. 26. V. Kole Čašule: Veja v vetru. P. d. »Jurko«, gostovanje v Govejku.

29. 2. VI. Kole Čašule: Veja v vetru. P. d. »Jurko«, gostovanje na Medvedjem brdu.

30. 3.—9. VI. Slikarska razstava Fanči Gostišev. (ZKPO, Klub mladih)

31. 9. VI. Revija primorskih harmonikarjev. Nastopile so glasbene šole Idrija, Ajdovščina, Nova Gorica, Šempeter pri Gorici, Sežana, Ilirska Bistrica in šola Glasbene matice v Trstu. (Društvo glasbenih pedagogov Primorske, Glasbena šola Idrija, ZKPO)

32. 9. VI. Kole Čašule: Veja v vetru. P. d. »Jurko«, gostovanje v Otaležu.

33. 10.—19. VI. »Zgodovinski obraz Idrije«. Razstava Zavoda za spomeniško varstvo (Nova Gorica).

34. 12. VI. »Trenutek 68«. Razprava z delavci RTV, vodil Sandi Sitar. (Klub mladih)

35. 15. VI. »Hasanaginica«. Drama Hrvatskega kazališta Reka. (ZKPO)

36. 17. VI. Večer španske literature (Cervantes, Lorca). Predavatelj prof. dr. Stanko Zimic z univerze Austin v Texasu (ZDA). Večer vodil Sandi Sitar. (Klub mladih)

37. 10. VIII. Nastop ansambla »Magnifico« v Mejci. (Turistična zveza Kavarna)

38. 15. VIII.—27. VIII. »Slikarska kolonija Idrija«. V koloniji so sodelovali slikarji Milan Bizovičar, Fanči Gostiša, Vlado Hmeljak, Leopold Hočevar, Janez Knez, Miha Maleš, Tone Leskošek, Rafael Nemeč, Miloš Požar, Milan Rijavec, Janez Sedej, Ivo Seljak-Čopič, Rafko Terpin, Milan Trušnovec in Albin Vončina.

39. 16. VIII. Odkritje razstave slikarskih del kolonije Zagorje in slovesni začetek delovanja slikarske kolonije Idrija.

40. 23. VIII. Koncert v dneh slikarske kolonije. Solisti Primož in Tomaž Lorenz ter Jože Stabej.

Tomaž Pavšič

Telesna vzgoja, šport, rekreacija

Rokomet

Rokometni klub v Idriji ima za seboj leto dni dela. Od ustanovitve kluba pa do danes je rokomet postal v Idriji ena glavnih športnih panog. Z dograditvijo novega rokometnega igrišča in telovadnice se bo ta dinamična in fiziološko zelo učinkovita igra še bolj razširila med mladino.

V primorski conski rokometni ligi so v sezoni 1967/68 nastopali člani. Uradna lestvica je:

1. »Ilirska Bistrica«	16	11	1	4	295:218	23
2. »Koper«	16	10	1	5	304:255	21
3. »Izola«	16	10	0	6	278:226	20
4. »Jadran« Kozina	16	9	1	6	331:285	19
5. »Vipavec« Vipava	16	9	1	6	236:226	19
6. »Nova Gorica«	16	9	0	7	305:274	18
7. »Idrija«	16	6	2	8	315:345	14
8. »Dobravlj«	16	3	0	13	211:289	6
9. »Nanos« Postojna	16	2	0	14	275:432	4

Čeprav so Idrijčani novinci v ligi, s sedmim mestom ne morejo biti zadovoljni. Idrija ima bogato rokometno tradicijo, nima pa za zdaj še urejenih pogojev za trening. Igrišče na Trgu svobode je le izhod v sili. Povprečna starost članskega moštva je 23 let, potem pa je praznina do 15-letnih mladincev. Šole v idrijski občini ne osveščajo zadosti mladine o potrebi telesne vzgoje in jo vse premalo usmerjajo v tekmovalni šport. V »fair playu« je bilo idrijsko moštvo v primorski conski ligi drugo.

Smučanje

Program dela SK Partizan — Rudar Idrija so tudi smučarski izleti. 30. junija 1968 je klub organiziral dvodnevni izlet mladih smučarjev na plaz pod Prisojnikom, kjer so najboljši slovenski alpski smučarji ta dan tekmovali v slalomu. Naslednjega dne so Idrijčani organizirali tekmovalje v veleslalomu. Na 400 m dolgi progi so zmagali: med mladinci Ivan Zakelj, pri sta-

rejših pionirjih Boris Likar, pri mlajših pionirjih Ivan Velikajne in pri cicibanih Branko Bolko.

Judo

Judo klub Merkur je bil ustanovljen v oktobru 1967. Gimnazijsko društvo je kupilo najbolj navdušenim članom kimone in nekaj blazin. Dijaki so se učili različnih prijemov kar iz knjig, z nasveti pa jim je pomagal trener Alpine iz Zirov tov. Mlakar. Mladi judoisti so že organizirali dve večji prireditvi: v Idriji in Ajdovščini.

Velko Bevk in Dane Vehar sta v Rovinju na 10-dnevnem tečaju uspešno končala izpit za trenerja juda. Člani kluba resno trenirajo, saj bodo jeseni opravljali izpit za rumeni pas in tekmovali v zahodni slovenski ligi.

Plavalni tečaji

Idrijska osnovna šola vsako leto priredi »Solo v naravi« v Karigadorju, kjer se večina otrok nauči plavanja. Letošnjega plavalnega tečaja se je udeležilo kar 80 učencev. Ker je med učenci višjih razredov kljub temu še precej neplavalcev, je bil letos avgusta v Beli prvič plavalni tečaj, v katerega se je vpisalo 17 učencev, a jih je zaradi nestalnega vremena in hladne vode prihajalo le osem. Prihodnje leto bo tečaj v juliju, ko je voda toplejša.

Sportno življenje v šolah

Sportno življenje na idrijski osnovni šoli je bilo v šolskem letu 1967/68 zelo pestro. Učenci so s pomočjo učiteljev telesne vzgoje organizirali prvenstvo šole v nogometu, namiznem tenisu, krosu in šahu. Dekleta 5. in 6. razreda so tekmovala v rokometu, 7. in 8. razreda pa v košarki. Za pokal Pionirskega lista so se pomerili učenci v teku. Pri dekletih je zmagala Anica Samec, pri fantih pa Niko Klemenčič. Razen tega so letos prvič organizirali šolo v naravi tudi pozimi. Udeležilo se je 120 učencev. Razumevanje za to koristno obliko telesne vzgoje sta pokazali tudi osnovni šoli v Crnem vrhu in Sp. Idriji. Vodstvu šole iz Cerknega pa so se zdeli stroški za izposojevalnino smučī preveliki.

Petčlanska ekipa Rudarske industrijske šole SSD Mladi rudar se je letos prvič udeležila »Pohoda ob žici okupirane Ljubljane«. Janez Klemenčič, Rado Čuk in Silvester Habe so tekli v štafeti prijateljstva 3 × 1000 m in med 22 moštvi dosegli lep uspeh — 8. mesto.

V pohodu na 10.000 m so Ivan Jereb, Silvester Habe, Janez Klemenčič in Vinko Vihtelič zasedli 24. mesto. Nastopilo je 114 ekip iz Jugoslavije, Avstrije in Italije. Tekmovalci so se vrnili domov s spominsko štafetno palico in značkami v znak priznanja za dosežene uspehe.

24. in 25. maja 1968 so učenci rudarske šole gostovali v Mežici, kjer so si ogledali rudnik svinca. V športnem srečanju z mladimi rudarji iz Mežice so se pomerili v nogometu, odbojki in teku na 600 m. Nogomet so izgubili s 4:3, odbojko s 3:0, Rado Čuk pa je zasedel 3. mesto v teku. Slabi rezultati so posledica pomanjkljive telesne vzgoje v osnovni šoli, saj so idrijski tekmovalci zaostajali za vrstniki iz Mežice tako v mišični moči in gibčnosti kakor tudi v telesni spretnosti, hitrosti in vzdržljivosti. Zato bi bilo na rudarski šoli treba čimprej nastaviti

učitelja telesne vzgoje, ki bi bil hkrati vzgojitelj v dijaškem domu, mentor SSD Mladi rudar in organizator rekreativne dejavnosti rudarjev RZS.

Preventivna gimnastika

Na sistematičnih zdravniških pregledih v idrijski občini je bil ugotovljen izredno visok procent slabih drž ter naznačenih deformacij hrbtenic in stopal. Vzrok slabe drž in nepravilne rasti mladega organizma je predvsem prekomerno sedenje. Učenci presedijo v šoli 32 ur in tudi več, doma pa še nadaljnjih 4 do 5 ur. Zato bi šola morala preprečevati in odstranjevati fizične slabosti svojih učencev ter uvesti načrtno, sistematično vsakodnevno telesno vzgojo. OBZTK Idrija je zato predlagala Svetu za kulturo in prosvetu Skupščine občine Idrija, da se z novim šolskim letom uvede v šolah preventivna gimnastika. Novi telovadni dom ima vse potrebne orodje. Dosegljiv je tudi kvalificiran strokovni kader, potrebno je le, da se omogočijo materialni pogoji.

Andrej Mažgon

Šah

Brzopotezni šahovski dvoboj Tolmin-Idrija

V nedeljo, 16. junija, so idrijski šahisti povabili na prijateljski brzopotezni šahovski dvoboj šahiste iz Tolmina. Na štirih deskah sta se ekipi srečali v štirih dvobojih. Idrijski šahisti so bili uspešni v vseh dvobojih in so visoko zmagali z rezultatom 42,5:21,5.

Dvoboj je obema ekipama koristil kot priprava na bližnji mednarodni brzoturnir v Gorici (Italija). Idrijski igralci so dosegli naslednje rezultate iz 16 partij:

Kovač 15 in pol, Jereb 11, Troha 11 in Šinkovec 5 točk.

Mednarodni šahovski brzoturnir v Gorici (Italija)

Mednarodni šahovski brzoturnirji obmejnih mest se že po utrjeni tradiciji vrstijo na naši strani in v sosednji Italiji. Letošnja prireditev je bila v nedeljo, 23. junija, v stari Gorici. Goriški šahovski klub je tekmovanje zares vzorno organiziral v športnem domu. Tekmovanja se je udeležilo 13 moštev, med temi je bilo 7 primorskih in 6 italijanskih. Za pet dragocenih pokalov in spominskih medalj se je bila ogorčena borba. Že po prvi polovici odigranih kol pa je bilo bolj in bolj jasno, da bodo za prva mesta odločno posegla v boj moštva Trsta, Idrije in Postojne. Idrija je najprej premagala Postojno 3:1, vendar pa je izgubila s Trstom in tako se je ponovila lanskoletna slika, da je prav poraz s Trstom odločil o prvem mestu, vendar letos samo za eno točko (lani za 4,5). Idrijski šahisti so se tako morali zadovoljiti z nadvse častnim drugim mestom, za kar so prejeli drugi pokal in štiri srebrne medalje.

Končni vrstni red:

1. Trst 36,5 točk, 2. Idrija 35,5 točk, 3. Postojna I 31 točk, 4. Trst II 30 točk, 5. Goriziana

I 27,5 točk, 6. Nova Gorica 26 točk, 7. Tolmin 25,5 točk, 8. Sežana 20 točk, 9. Monfalcone 19,5 točk, 10. Cividale 19 točk, 11. Postojna II. 15,5 točk, 12. Nova Gorica II. 14 točk, 13. Goriziana II 12 točk.

Ekipo Idrije so sestavljali in osvojili naslednje število točk: prof. Cuderman 10 točk, Kovač in Jereb 9 točk in Crnobrnja 7,5 točk.

Turnir je potekel v prijateljskem ozračju dveh sosednjih narodov, ki ob odprti meji izrabljata tudi šahovska srečanja za medsebojno sporazumevanje in sodelovanje. Primorski šahisti so povabili italijanske na sodelovanje na V. turnirju obmejnih mest, ki bo 8. septembra v Sežani.

S. Kovač

Občni zbor lovske zveze Idrija

V nedeljo, dne 7. julija 1968, je bil občni zbor lovske zveze Idrija, ki je obravnaval delo in stanje lovstva na Idrijskem, Črnovrškem in Cerkljanskem v lovskih letih 1966/67 in 1967/68 ter nakazal smernice za delo in razvoj v lovskem letu 1968/69.

Kratko poslovno poročilo je podal predsednik tov. Bojan Križaj. Pred pričetkom občnega zbora so vsi prisotni delegati prejeli pismeno poročilo upravnega in nadzornega odbora.

Upravni odbor je štel 11 članov, izvršni 4, nadzorni pa 3 člane. Člani upravnega odbora, zlasti pa člani izvršilnega odbora, so z veliko vneto izvrševali vse sklepe, ki jih je postavil ustanovni občni zbor zveze.

Največ se je razpravljalo o bonitiranju lovišč in o izdelavi lovsko-gospodarskih načrtov za razdobje 1968. do 1972. leta. Te načrte so izdelale le nekatere lovske družine in s tem zadostile zakonitim določilom. Vzrok, da to delo ni bilo pravočasno opravljeno, je pripisati različnim stališčem članov komisije, ki so bili zadolženi za izvrševanje te zelo zahtevne strokovne naloge. Prisotni delegati so ugotovili, da bi med posameznimi družinami lahko prišlo do raznih neskladnosti, če bi vsaka lovska družina po svoje, ne glede na to, kako se gospodari v sosednjih loviščih, zastavila cilje bodočega dolgoročnega gospodarjenja v lovišču. To delo naj bi opravila strokovna komisija pri lovski zvezi. Ni se bati, da bi bile s tem prizadete samoupravne pravice lovskih družin. Po lovskih družinah je treba izbrati take strokovne moči, ki bodo sposobne postaviti lovstvo na višjo raven in bodo znale doseči postavljene cilje glede izoblikovanja boljših medsebojnih odnosov.

Predstavniki turistične zveze in mestnega muzeja Idrija se je zahvalil vsem prisotnim za sodelovanje pri pospeševanju turizma v občini. V teku so vse priprave za ustanovitev biološkega oddelka v mestnem muzeju. Da bo oddelek kar najbolj popoln, naj bi prisotni delegati vplivali na članstvo, da bi prispevali z uplenjenimi primerki divjadi. V vseh sedmih lovskih družinah zveze je glavna vrsta visoke divjadi srnjadi, tej sledi gams. Zaradi iskanja novega življenjskega prostora je opaziti že nekaj let, da se jelenjad seli iz postojnskih lovišč, predvsem iz lovišča Bukovje, na Črnovrško planoto v lovišče Javornik. Kot stalen gost se pojavlja tudi medved. Divjega petelina imajo vse lovske družine, ruševca imata v staležu lovska družina Otavnik in Cerkno.

Gams ni najštevilnejše zastopan v naših loviščih, si pa zasluži velike pozornosti pri gojitvi. V loviščih naše lovske zveze je že desetletje v porastu. Leta 1955 je bilo samo v treh loviščih, na Krekovšah, v Idriji in v Spodnji

Idriji s skupnim pomladanskim staležem 121 gamsov. Danes pa imajo gamsa že vse lovske družine, 1. 4. 1968 je bilo 338 živali. Vzporedno z dviganjem staleža se je dvigal tudi prirastek in odstrel. Letni plan odstrela ni bil v celoti izvršen, ampak le 73,6 %. Zima ni zahtevala veliko pogina. Lovišča so bila obiskana tudi v nelovni dobi, ko je članstvo opravljalo dežurno lovsko čuvajsko službo, posebno pa meseca januarja, ko je zapadlo veliko snega.

V letu 1966 je bilo odstreljeno 12,3 % pomladanskega staleža gamsov

V letu 1967 je bilo odstreljeno 19,1 % pomladanskega staleža gamsov

Načrt odstrela za leto 1968 je 17,4 % pomladanskega staleža gamsov

Načrt odstrela so predlagali v potrditev lovski zvezi in skupščini občine; za leto 1968 je dovoljeno odstreliti 16,1 % pomladanskega staleža gamsov.

Stalež srnjadi je v glavnem ustaljen, le lovski družini Cerkno in Idrija sta stalež nekoliko znižali, ravno tako je stalež pri lovski družini Javornik previsok. Novo boniranje lovišč nam bo pokazalo, kje je dejanski stalež previsok in kje je prenizek. Družine so sledile pravilnim gojitvenim ukrepom in urejale izbirni odstrel od spodaj navzgor. Upoštevale so zakonita določila in že pred nekaj leti prenehale loviti parkljasto divjad s psi. Iz razpoložljivih trofejev se je dalo sklepati, da večina naših lovcev razume gojitvena načela in niso samo lovci na trofeje. Majhno odstopanje je bilo le pri kategorijah »a«, tako pri gamsih kot pri srnjakih.

V letu 1966 je bilo odstreljeno 16,9 % pomladanskega staleža srnjadi. V letu 1967 je bilo odstreljeno 14,3 % pomladanskega staleža srnjadi, lovske družine so predlagale za odstrel v letu 1968 18,3 % pomladanskega staleža srnjadi. Načrt bi bil lahko večji za približno 5 % in bi bil še vedno v skladu s prikastkom. Pri načrtovanju odstrela se je upoštevala tudi poginula divjad v pretekli zimi. Največ je poginilo srnjadi v loviščih Javornik in Idrija. Skupaj je poginilo 58 kosov srnjadi.

Najboljša lovišča za zajca so Cerkno, Spodnja Idrija in Dole. V vseh loviščih je bilo v lovskem letu 1967/68 uplenjenih 268 zajcev, to je 69,6 % planiranega odstrela. Da bi zboljšali stalež divjih zajcev, je lovska družina Javornik uvozila s posredovanjem lovske zveze Slovenije iz Češkoslovaške 18 živih zajcev, ki so bili spuščeni decembra 1967. leta.

Lovske družine so imele od inozemskega lovskega turizma 624.350 it. lir ali 12.487 Ndin dohodkov.

Lovska zveza je imela v lovskem letu 1967/68 5.218,32 Ndin dohodkov in prav toliko izdatkov. Zbor je razpravljaval tudi o sprejemanju novih članov v lovsko družino. Živimo v dobi tehnike in motorizacije. Mladim lovcem je dostopno precizno lovsko orožje;

poželenje po pogostem streljanju vodi v krivolovstvo, zato naj bi v lovskih vrstah našli mesto le gojitelji divjadi ne pa streljači. Pred sprejemanjem novih članov je potrebna dobra in temeljita presoja.

Venčeslav Štraus

Ohranili jih bomo v lepem spominu

Frančiška Strnad roj. Mohorič, družinska upokojenka iz Idrije, Gregorčičeva št. 31, rojena 29. 12. 1888 v Čekovniku, je umrla 27. maja 1968 v Idriji.

Ivana Cuk roj. Cibej, gospodinja iz Idrije, H. Freyerja št. 7, rojena 22. avgusta 1924 v Idriji, je umrla 29. maja 1968 v Idriji.

Franc Tušar, osebni vojni invalid iz Spodnje Idrije št. 56, rojen 27. 2. 1882 v Krnicah, je umrl 31. 5. 1968 v Spodnji Idriji.

Peter Vončina, upokojeni rudar iz Idrije, Rožna št. 11, rojen 29. 6. 1886 v Idriji, je umrl 4. 6. 1968 v Idriji.

Marija Tratnik roj. Felc, družinska upokojenka iz Idrije, Za gradom št. 18, rojena 29. 8. 1891 v Idriji, je umrla 6. 6. 1968 v Idriji.

Mihael Valentinčič, upokojeni zidar iz Spodnje Idrije št. 1, rojen 22. 9. 1900 v Modrejcih, je umrl 6. 6. 1968 v Spodnji Idriji.

Jožef Murovec, upokojeni rudar iz Idrije, Srebrničeva št. 4, rojen 13. 3. 1881 v Idriji, je umrl 6. 6. 1968 v Spodnji Idriji.

Franc Prebel, upokojeni zidar iz Spodnje Idrije št. 112, rojen 4. 9. 1898 v Plužnjah, je umrl 23. 6. 1968 v Spodnji Idriji.

Jožef Lapanja, upokojeni zidarski delovodja iz Idrijskih Krnic št. 13, rojen 18. 3. 1907 v Jagrščah, je umrl 5. 7. 1968 v Idrijskih Krnicah.

Anton Bajt, upokojeni rudar iz Spodnje Idrije št. 25, rojen 5. 6. 1899 v Spodnji Kanomlji, je umrl 6. 7. 1968 v Spodnji Idriji.

Frančiška Vidmar roj. Medved, gospodinja iz Javornika št. 7, rojena 26. 3. 1882 na Javorniku, je umrla 8. 7. 1968 na Javorniku. Imenovana je začela sodelovati z NOV že proti koncu leta 1942. Nudila je mnogim borcem NOV varno zavetje in hrano. Bila je prava partizanska mamica.

Blaž Erjavec, kmetovalec iz Gorenje Kanomlje št. 38, rojen 3. 2. 1908 v Gorenji Kanomlji, je umrl 13. 7. 1968 v Gorenji Kanomlji. Imenovan je začel sodelovati v NOV že konec leta 1942. Bil je član prvega odbora OF v Gor. Kanomlji. Leta 1944 je bil izvoljen kot referent za gospodarstvo v gospodarski komisiji v Gor. Kanomlji. Dalj časa je bil tudi poveljnik krajevne Narodne zaščite za Gor. Kanomljo.

Ivan Ferjančič, upokojeni rudar iz Idrije, Kajuhova št. 30, rojen 1. 8. 1893 v Idriji, je umrl 17. 7. 1968 v Idriji.

Franc Čadež iz Govejka št. 13, rojen 30. 1. 1954 v Govejku, je umrl 19. 7. 1968 v Govejku. Marija Rudolf, gospodinja iz Lomov št. 19, rojena 28. 11. 1902 v Lomeh, je umrla 28. 7. 1968 v Lomeh.

Marija Kumer, gospodinja iz Spodnje Idrije št. 1, rojena 6. 4. 1885 v Spodnji Kanomlji, je umrla 6. 8. 1968 v Spodnji Idriji.

Matija Lazar, kmetovalec iz Zavrataca št. 25, rojen 21. 2. 1885 v Izgorju, je umrl 11. 8. 1968 v Zavratacu.

Ladislav Vukan, knjigovodja iz Idrije, Trg maršala Tita št. 3, rojen 31. 10. 1911 v Beltingih, je umrl 15. 8. 1968 v Idriji.

Marija Lapajne roj. Giovenzini, gospodinja iz Idrije, N. Pirnata 16, rojena 3. 2. 1880 v Idriji, je umrla 17. 8. 1968 v Idriji. Imenovana je bila družinski invalid iz avstro-ogrske vojske.

Stanislav Carl iz Seče št. 92, rojen 30. 10. 1903 v Idriji, je umrl 14. 5. 1968 v Ankaranu.

Anton Bolčina iz Kopra, Dimnikarska ul. št. 21, rojen 14. 1. 1905 v Godoviču, je umrl 3. 5. 1968 v Ankaranu.

Ana Bedenk roj. Semrl iz Ljubljane, Skopoljeva 10, rojena 10. 7. 1895 v Lomeh, je umrla 27. 3. 1968 v Ljubljani.

Viktor Cuk iz Lucije št. 53, rojen 19. 9. 1940 v Čekovniku, je umrl 26. 5. 1968 v Izoli.

Florijan Jurjavčič, upokojeni rudar iz Srednje Kanomlje št. 62, rojen 21. aprila 1895 v Idriji, je umrl 24. 5. 1968 v Šempetru pri Gorici. Imenovani je imel mnogoštevilno družino. Leta 1942 mu je umrla prva žena, ki mu je pustila več nedoraslih otrok, ki pa jih je lepo vzgojil.

Ko se je začelo v Kanomeljski dolini narodnoosvobodilno gibanje, se mu je kmalu tudi on pridružil. V sredini leta 1944. je bil vključen v krajevno poveljstvo Narodne zaščite v Sred. Kanomlji, decembra istega leta pa je vstopil v operativne edinice NOV, kjer je bil kljub visoki starosti skoraj do konca vojne.

Franc Jurjavčič, upokojenec iz Idrije, Levstikova št. 6, rojen 28. 10. 1894 v Idriji, je umrl 22. 5. 1968 v Ljubljani.

Marijan Kokelj iz Labina, Istrska št. 25-4, rojen 26. 5. 1921 v Idriji, je umrl 29. 3. 1968 v Labinu.

Ana Kuštrin roj. Gantar iz Kala št. 31 pri Pivki, rojena 7. 7. 1896 v Jelinčem vrhu, je umrla 19. 5. 1968 v Ankaranu.

Jakob Kržišnik, upokojenec iz Idrije, Srebrničeva št. 33, rojen 4. 7. 1891 na Gorah, je umrl 26. 6. 1968 na Golniku.

Julijana Lapajne roj. Vončina, gospodinja z Vojskega št. 97, rojena 31. 12. 1905 na Vojskem, je umrla 28. 6. 1968 v Izoli.

Frančiška Leskovec roj. Semrl iz Novega sveta št. 21, rojena 15. 5. 1906 v Zadlogu, je umrla 21. 6. 1968 v Novem svetu.

Ignac Lipužič iz Trbovelj, Kolodvorska c. 14, rojen 26. 7. 1903 v Lazcu, je umrl 1. 5. 1968 v Trbovljah.

Marija Mohorič roj. Majnik iz Ljubljane, Zelena pot 15, rojena 23. 1. 1890 v Idriji, je umrla 25. 4. 1968 v Ljubljani.

Jožefa Posavec roj. Jeram iz Zagreba, Zamorski breg št. 6, rojena 7. 3. 1899 v Idriji, je umrla 20. 10. 1967 v Zagrebu.

Alojzij Rupnik iz Trbovelj, Partizanska c. 31, rojen 21. 6. 1902 v Crnem vrhu, je umrl 13. 5. 1968 v Trbovljah.

Frančiška Sedej roj. Grosel iz Gorenje Trebuše št. 59, rojena 31. 3. 1897 na Vojskem, je umrla 10. 6. 1968 v Gorenji Trebuši.

Ana Štokelj roj. Rudolf iz Brja št. 103, rojena 17. 7. 1916 v Lomeh, je umrla 13. 7. 1968 v Brjah pri Ajdovščini.

Frančiška Kogej iz Labina, Istrska št. 25, rojena 4. 10. 1895 v Idriji, je umrla 2. 5. 1968 v Raši.

Katarina Bogataj roj. Treven, gospodinja iz Jazn št. 15, rojena 26. 4. 1892 v Lanišah, je umrla 26. 6. 1968 na Sovodnjah.

Jožef Magajne, gozdni delavec iz Pluženj št. 6, rojen 21. 1. 1895 v Lazcu, je umrl 1. 8. 1968 v Rožni dolini.

Marija Stucin roj. Erjavec, gospodinja iz Idrije, Platiševa št. 4, rojena 18. 7. 1904 v Srednji Kanomlji, je umrla 6. 8. 1968 na Golniku. Imenovana je začela sodelovati v NOV že leta 1943. Njen pokojni mož pa se je bojeval v sestavi prekomorskih enot NOVJ.

Franc Bratuš, rudar v pokoju iz Srednje Kanomlje št. 37, rojen 18. 11. 1890 v Srednji Kanomlji, je umrl 3. 8. 1968 na Golniku.

Imenovani je začel sodelovati v NOV že konec leta 1942. Zaradi njegovih naprednih idej so ga Italijani že januarja 1943. zaprli in pozneje internirali. Bil je po raznih zaporih, taboriščih v Italiji in Nemčiji do aprila 1944.

Do razpada Italije je bila internirana tudi vsa njegova družina razen dveh sinov, ki sta se že od konca 1942 bojevala v vrstah NOV. Mlajši sin Ivan je že pred razpadom Italije padel nekje na Dolenjskem.

Ludvik Likar iz Zagorja, Podvine št. 34, rojen 25. 8. 1906 v Idriji, je umrl 8. 7. 1968 v Trbovljah.

Ivan Ržek iz Cerknice, Tabor št. 26, rojen 6. 3. 1904 v Godoviču, je umrl 3. 7. 1968 v Cerknici.

Pavel Rupnik, otrok iz Kanjega dola št. 7, rojen 10. 6. 1968 v Postojni, je umrl 10. 6. 1968 v Postojni.

Turk Janez, upravnik Doma starih v pokoju iz Idrije, Kosovelova ulica 11, rojen 15. 10. 1903 v Žibršah (SO Logatec), je umrl 23. 5. 1968 v Ljubljani.

**Uprava - delovni kolektiv -
organi upravljanja -
sindikalna podružnica
in rudniški komite ZKS**

Rudnika živega srebra IDRIJA

*čestitajo vsem rudarjem
in vsem delovnim ljudem
ob prazniku republike*

